

Furs de 1510

VERSIÓ DE TREBALL a dia 28-6-2016
i per tant **susceptible de modificacions**, de la transcripció
dels Furs promulgats a les Corts de dit any

Aquest document forma part del projecte general:

FURS DE VALÈNCIA (1238-1645)
Transcripció, traducció i estudi de tots els furs promulgats
per les Corts Valencianes al llarg de l'època foral

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE TRANSPARÈNCIA, RESPONSABILITAT SOCIAL,
PARTICIPACIÓ I COOPERACIÓ
(Direcció General de Responsabilitat Social i Foment de l'Autogovern)

UNIVERSITAT JAUME I
FACULTAT DE CIÈNCIES JURÍDIQUES I ECONÒMIQUES
(Àrea d'Història del Dret)

VALÈNCIA - CASTELLÓ

2016

CORTS DE 1510

[1] Com per fur per nós fet e atorgat en les corts per nós celebrades en la nostra ciutat de Oriola, sia provehit e ordenat que les persones que són vehins de València e portaran tonynes e mercaderies a la dita nostra ciutat de València e altres qualsevol vitualles, en lo pagar del peatge e altres drets sien servats los privilegis e immunitats als ciutadans de València atorgats; e algunes voltes se sia atentat e fet contra la mente, sèrie e tenor del dit fur; per tal provehim, ordenam e manam que lo dit fur e altres furs, privilegis e immunitats als dits vehins de València atorgats e atorgades, sien inviolablement observats.

Augustinus, vicecancellarius. [9.34.11]

[2] Com per diversos privilegis per los sereníssimos reys don Martí e reyna dona Maria, e encara per lo sereníssimo rey don Martí, fill dels dits rey e reynes cònjuges, a la nostra ciutat de València atorgats, ab inserta de hun altre real privilegi del sereníssimo rey don Federich, rey de Sicília, a la dita ciutat de València atorgats, sia donada facultat e libertat a la dita ciutat e a les persones per aquella elegidores e destinadores, que de qualsevol part del nostre regne de Sicília puixen traure e fer traure tant forment com menester hauran e ordi per obs de la provisió de la dita ciutat de València, ab licència emperò nostra o dels nostres portolans de la dita illa de Sicília, pagant tant solament per lo dret de la treta dels sobredits forments, tres tarins per cascuna salma general; e hun tarí e deu grans per cascuna salma general de ordi.

Provehim per tal, statuhim e ordenam que los dits privilegis d'ací avant sien a la dita ciutat de València inviolablement observats; enaxí que la dita ciutat e les persones per aquella dedicadores tan solament paguen e sien tenguts pagar tres tarins per cascuna salma general del forment que trauran de dita illa, e hun tarí e deu grans per cascuna salma general de ordi.

Vicecancellarius. [E.102.1]

[3] Declarant, millorant e encara anadint al fur per nós fet en la ciutat de Oriola, sots la present rúbrica, per lo qual és donada certa forma a les insinuacions e manifestacions que s'han e deuen fer de les donacions e pagaments de dots que per alguns se fan a mullers, pare e mare, fills, filles e altres qualsevol persones, provehim e ordenam que qualsevol persona del regne de València qui, leixat son propi domicili o fora de aquell, yrà a alguna vila o loch del dit regne e en aquell o aquella farà alguna de les dites donacions o pagaments en lo dit fur expressats, aquell tal donador, o qui farà lo dit pagament de tot haja de fer la insinuació o manifestació en lo dit fur mencionades en la cort ordinària de la ciutat, vila o loch on lo dit donador tindrà son domicili e capmajor, no obstant que en altre loch sia stat fet o celebrat lo contracte de tal pagament e donació. E si altrament serà fet, que sia servat lo que en dit fur és statuhit e ordenat. [5.5.18]

[4] Provehim e ordenam perpetualment, que los censals axí carregats com carregadors en lo sdevenidor sobre la ciutat de València, e general del dit regne, no sien ni puxen ser carregats a major for de setze diners per liura, que és e respon a quinze mília sous per mil·ler; com aquest sia lo preu just e rahnable per lo carregament de tals censals.

Vicerecancellarius. [E.103.1]

[5] Enadints, ajustants e encara declarants lo fur tercer del senyor rey En Jaume, posat sots rúbrica *De aquells als quals les heretats són toltes axí com a persones no dignes*, e altres furs del present regne, per los quals és imposat pena de mort e altres penes al qui contractarà clandestinament sposalles e matrimoni ab alguna donzella, axí als principals contrahents com a tots los qui seran testimonis o voluntàriament entendran en semblants matrimonis o sposalles.

E confermants los dits furs e encara ajustant al dit fur tercer *de hys quibus indignis*, provehim e ordenam que, si alguna donzella en qualsevol temps o edat se casarà ab algun home de equal, major o menor condició de aquella, sens voluntat o consentiment de son pare o, si pare no haurà, de sa mare, que aquella tal donzella que axí clandestinament e sens voluntat o consentiment de son pare o mare se serà casada no puixa en forma alguna, aquella ne lo marit de aquella, demanar ne haver dot alguna ni aliments alguns dels béns del pare ni de la mare, encara que aquella tal donzella en lo temps de la contractació de semblant matrimoni, ans o després, hagués constituït o promès algun dot al dit son marit.

E açò volem e manam sia perpetualment observat, no obstant qualsevol sentències axí reals com de altres jutges inferior fins aquí en contrari donades o promulgades en cosa jutjada passades.

Vicerecancellarius. [6.9.5]

[6] Provehim e ordenam, per tenir bé avituallada e basta de forments la nostra ciutat e regne de València, que si forments alguns venran o seran portats del regne de Aragó o del principat de Catalunya o de altres qualsevol parts per mar o per terra a la nostra ciutat e regne de València, que tals forments no sien ni puxen ésser detenguts ni empatchats per ninguna persona, sens prejudí, emperò, dels privilegis del dit regne de Aragó o principat de Catalunya atorgats, si alguns ne tinen.

Vicerecancellarius. [E.102.2]

[7] Com per furs del nostre regne de València sia dispost e ordenat que lo governador general, assessor de governador ni scrivà de aquell, anant per lo regne, no prenguen ni puixen pendre salari algú, sinó en cas de partició de tèmens; e axí mateix sia dispost per los dits furs que lo dit governador general haja de anar a visitar lo regne dos vegades cascun any en la forma en los dits furs contenguda; per tal provehim e ordenam que los dits furs d'ací avant sien observats sots incorriment de penes a nostre arbitre imposadores.

Vicerecancellarius. [9.19.75]

[8] Item, provehim, statuhim e ordenam que lo dit governador ni altres officials, quant se seguirà que algú haurà delinquit, no posen ne puxen posar porter o porters alguns a la casa del pare, mare, germans e parents o pendre o empresonar los dits pare, mare, germans o parents per los delictes o contumàcia dels dits sos fills, germans o parents. E lo mateix haja loch en persona o casa de l'injuriat, y açò sots les penes a nostre arbitre imposadores.

Vicerecancellarius. [4.6.3]

[9] Item, com per furs del dit nostre regne de València sia prohibit que nostres alguazirs no puxen levar armes algunes, sinó en los casos per los dits furs permesos, e moltes vegades se segueixca que lo alguazir del dit governador general leva armes fora los cassos en los dits furs expressats; per tal, per observança dels dits furs, provehim e manam que lo dit alguazir del dit governador general no leve ni puxa levar les dites armes, sinó en los cassos per los dits furs permesos. E açò sots pena de privació de son offici e de altres penes a nostre arbitre reservades.

Vicerecancellarius. [9.7.9]

[10] Com per fur per nós fet e atorgat en les corts per nós celebrades en la ciutat de Oriola, situats sots la present rúbrica, lo capítol primer, sia donada certa forma com se ha e deu provehir en les correccions que per los littigants moltes voltes se demanen de les provisions fetes per los jutges; e en lo dit fur no és expressament provehit dins quin temps los dits littigants han a dir e declarar si volen la tal correctió ab lo assessor mateix, ab lo qual la provisió serà feta, o si la volen ab adjunct assessor, de on se segueix que los littigants calumniosos moltes voltes differexen y allarguen la dicisió de les causes.

Per tal, per tolre totes intolerades dilacions e difugis addents al dit fur, provehim, statuhim e ordenam que la part que volrà demanar dita correctió haja e sia tenguda demanar aquella dins dos dies, comptadors depuys que la dita provisió li serà intimada, lo qual en la hora que demanarà la dita correctió, haja a dir e declarar si aquella tal correctió demana o entén a demanar ab lo assessor mateix o si la vol ab alte adjunct assessor.

E si no ho dirà, sia vista haver demanada la dita correctió ab lo assessor mateix. E feta la dita declaració, provehim e manam que sobre la dita correctió sia provehit e declarat dins lo temps per lo dit fur en cascú dels sobredits casos dispost e ordenat. E si après que la dita provisió li serà intimada, dins terme de dos dies comptadors *de momento ad momentum*, lo dit littigant contra lo qual farà la dita provisió no haurà demanada la correctió, que la dita provisió sia passada en cosa jutjada.

E si dins lo dit temps en lo dit fur statuhit lo qui haurà demanada la dita correctió no haurà proseguida aquella, sia la dita provisió haguda per deserta si ja no's mostrava que per lo jutge és stat de declarar-se en la dita correctió.

Vicerecancellarius. [7.8.11]

[11] Item, per quant moltes voltes se seguex que, per importunacions dels litigants o per imperícia dels jutges o assessors de aquelles, en algun pleyt o causa se farà alguna provisió o declaració *ab intimetur parti*, la qual de sa natura serà diffinitiva, com aquella decedeixca e determene lo article e cas sobre lo qual spera o no spera altra sentència après de tal provisió, provehim e ordenam que la tal provisió que de sa natura, com dit és, és diffinitiva, tota la causa o article sobre lo qual aquella és promulgada no sia compresa en la disposició del fur propdit, mas que de aquella se puxa interposar apel·lació dins terme de de deu dies e proseguir-se com qualsevol altra apel·lació interposada de sentència diffinitiva.

Vicerecancellarius. [7.8.12]

[12] Item, per dar degut orde a les prosecutions de les causes de apel·lacions que d'ací avant seran interposades de les sentències dels jutges ordinaris o delegats, les quals moltes voltes se allarguen o differexen per desídia o negligència o per frau dels litigants; per tal provehim, statuhim e ordenam que, après que algú dels littigants se serà apel·lat de alguna sentència de jutge ordinari o delegat, a aquell tal apel·lant li hagen a ésser dats apòstols per lo jutge, lo qual haurà pronunciat tal sentència dins terme de XV dies après que la tal apel·lació serà interposada contínuament comptadors.

E que lo dit temps no puxa ésser porrogat per lo dit jutge a quo e que lo dit apel·lant sia diligent e solícit en haver dins los dits quinze dies los dits apòstols e, haguts aquells, los haja de fer intimar a la part apel·lada dins terme de cinch dies, si los dos littigants seran domiciliats en la matexa ciutat, vila o loch on la dita sentència principal serà pronunciada.

E si seran absents de la dita ciutat, vila o loch, que la dita intimació se haja a fer dins terme de deu dies. E si les sobredites coses o alguna de aquelles no seran servades per lo dit apel·lant, que la tal apel·lació sia haguda per deserta, e la dita sentència principal sia portada a deguda execució. [7.8.5]

[13] Item, per quant per les relacions que de cascun dia se fan per los porters, missatgés o ministres dels jutges ordinaris o delegats del regne se seguexen moltes vexacions al poble, per quant los dits porters, missatgés o ministres no fan les dites relacions de fresch e mentres tenen memòria del fet, del qual han de fer les dites relacions, mas fan aquelles après de tant de temps que ja no és versemblant tinguen memòria del dit fet.

Per tal, per tolre los dits abusos e inconvenients, provehim e ordenam que qualsevol relació que s'haurà a fer axí en causa civil com criminal per los dits porters, missatgés o ministres dels dits jutges, se haja a fer dins terme de tres dies après que lo cas se serà seguit, del qual se haurà a fer la dita relació, si lo tal porter o missatgé serà en la ciutat, vila o loch on la dita relació se haurà a fer, que tal relació haja a fer dins los matexos tres dies après que lo tal porter o missatgé serà tornat en la ciutat, vila o loch on la dita relació se haurà afer. E si en lo dit temps les tals relacions no seran fetes, que aquelles no tinguen validitat alguna.

Vicerecancellarius. [7.2.24]

[14] Provehim, statuhim e ordenam que los furs e privilegis, parlants e disponents de la electió cascun any fahedora en la nostra ciutat de València, de consellers de parròquies, sien perpetuament observats. E per observança de aquells, provehim encara e manam que algun conseller de parròquia, après que serà elet, no vena ni puxa vendre la sua veu a algun altre qui no serà conseller. E açò sots pena de privació de offici, e sots altres penes a nostre real arbitre reservades.

Vicecancellarius. [1.3.42]

[15] Provehim e ordenam que les franquees, libertats e immunitats que per furs e privilegis són atorgades als vehins de la nostra ciutat de València e contribució de aquella, sien observades als dits vehins, axí en lo nostre realme de Nàpols com en qualsevol altres regnes per nós conquistats e conquistadors, en la forma e manera que ls foren observades, regnant lo sereníssimo senyor rey don Alfonso en lo dit realme de Nàpols. E açò mateix sia servat a les altres ciutats e viles reals e altres lochs e viles del dit regne que tindran semblant privilegi.

Vicecancellarius. [9.34.13]

[16] Com per fur per nós fet e atorgat a les persones ecclesiàstiques, en les corts per nós celebrades en la ciutat de Oriola sia provehit e ordenat que ningun official real no atempte ni presumexca fer scorcoll en les cases de les persones ecclesiàstiques, sens assistència de president ecclesiàstich, provehim e ordenam que lo dit fur sia inviolablement observat. Açò emperò entès e declarat, que si lo tal president ecclesiàstich serà trobat en fadiga, ço és que, request per lo official secular, no volrà assistir al dit scorcoll, que en tal cas lo dit official secular puixa fer aquell sens lo dit official ecclesiàstich.

E axí mateix provehim que lo dit scorcoll se puxa fer sens intervenció del dit official ecclesiàstich, tota vegada que inseguint lo deutor o fragant lo crim, lo official secular inseguirà algun malfactor sots incorriment de vint-i-cinch liures applicadores la mitat a nostra cort y l'altra mitat al president ecclesiàstich.

Vicecancellor. [3.5.47]

[17] Com per fur per nós fet en les corts celebrades en la ciutat de Oriola sia statuït e ordenat que los officials reals de les ciutats, viles e lochs nostres del regne de València e los senyors dels lochs sien tenguts de donar o permetre que sien donades o logades cases en les dites ciutats, viles o lochs, on sien recullides les dècimes e primícies e totes les rendes ecclesiàstiques, de la qual ordinació se sia abusat, segons novament a nostra real notícia és pervengut y encara, lo que és més fort, que no permeten sien donades virtualles ab sos diners als col·lectors o arrendadors dels dits fruyts e rendes; per ço, volents als dits abusos provehir, perquè les ecclesiàstiques persones ab tot effecte puxen conseguir lurs rendes, per tant, ab consentiment e voluntat de tota la present cort, fent fur nou, ordenam e manam que tots los officials reals de les ciutats, viles e lochs nostres, e axí mateix los senyors de qualsevol ciutats, viles e lochs, sien tenguts de donar e permetre que als dits col·lectors o arrendadors dels dits fruyts e rendes decimals y primicials sien donades e logades cases per recullir los dits fruyts e

rendes; e axí mateix los sien donades vitualles per a menjar, a ells e a lurs bèsties, pagant emperò aquells son just preu, axí per lo loguer de les dites cases com per les vitualles que·ls seran donades; e açò sots encorrimment de cent florins per cascuna vegada que serà contravengut, axí per qualsevol dels dits nostres oficials com per los dits senyor o senyors de lochs, applicador la mitat a nós e l'altra mitat a la part prohibida de logar, casa o cases a la qual seran denegades les dites vitualles.

Vicerecancellariusecancellarius. [4.24.16]

[18] Per tolre les vexacions e abusos que de alcun temps ençà se són atemptats en la nostra ciutat e regne de València, provehim e ordenam que alguns bandolers, de qualsevol stat o condició sien, que entre si guerejaren o bandolejaren, ab deseximents o sens aquells, no gosen ni presumeixquen maltractar ni pendre venjança alguna en persona o persones algunes ecclesiàstiques o religioses en sacres hòrdens constituïts, la qual o les quals no hauran fer o manat fer lo cas, per lo qual dit bando se serà seguit.

E lo present fur volem que comprega los bandos que de present són en la dita ciutat e regne de València e los sdevenidors. E lo qui contrafarà, encórrega en les penes axí corporals com pecuniàries a nostre real arbitre reservades, lo qual arbitre puixcam extendre e declarar fins a pena de mort e confiscació de béns inclusive.

Vicerecancellarius. [9.8.27]

[19] Com per fur de l'alt rey En Jaume Conquistador situat sots la present rúbrica, lo capítol novè, començant: "Aquell qui tindrà", et cetera, sia dispost e ordenat que aquell qui tindrà algú de nostres lochs o que serà batle o cort no sia advocat ne rahanador per algú, ne done ajuda a algú en advocació rahanant; i per tal provehim e ordenam, volem e manam que lo dit fur sia inviolablement observat.

Vicerecancellarius. [1.3.74]

[20] Per provehir degudament a les clamors que per los oficials ecclesiàstichs se fan e són stades fetes, dient que quant los lurs nuncios o ministres presenten algunes letres de repeticions de coronats o altres als oficials seculars, que los dits oficials seculars maltracten de fets e de paraules los dits ministres de la jurisdicció ecclesiàstica, manam e ordenamq ue semblants maltractaments d'ací avant no sien fets per los dits oficials seculars als dits ministres de la jurisdicció ecclesiàstica. Mas que aquells puixen fer les dites presentacions de letres e altres coses lliberament e sent temor alguna; e açò sots incorrimment de penes a arbitre nostre reservadores.

Vicerecancellor. [3.5.21]

[21] Ab lo present fur perpetuament provehim e ordenam que tostemps que·s seguirà cas que los comanadors e frares de la religió de Muntesa, hajen e deguen fer electió de mestre de la dita religió, que los dits comanadors e frares facen e puixen fer la dita electió lliberament, segons que per bul·les apostòliques e per privilegis reals la dita

electió se pot e deu fer; e que per nós ni nostres officials ni commissaris no·ls sia feta compulsió ni coactió alguna.

Vic. [E.104.1]

[22] Com moltes vegades s'esdevinguen qüestions e differències entre los officials ordinaris nostres de les ciutats e viles reals del nostre regne de València ab los officials ecclesiàstichs, per rahó de les repeticions que·s fan de alguns coronats, prenent los dits nostres officials ésser notori aquells dits coronats no alegrar-se del privilegi clerical, mostrant-se notòriament per ocular suspecció aquells no portar àbit ni tonsura e que per consegüent, no obstant lo empaig que per los dits jutges ecclesiàstichs se fa, aquells deure e poder procehir en la coneixença dels dits delinqüents presos, prenent los dits ecclesiàstichs que sobre lo dit cas de notorietat aquells han de conèixer o almenys que deuen convenir en banch comú, iuxta la concòrdia de la reyna dona Elionor e del cardenal de Comenge.

Per ço, volents provehir degudament sobre les dites coses, per levar altercacions entre los dits jutges e per expedició de la justícia, statuim e ordenam que, tota ora e quant per lo hu dels dits jutges se farà letra de repetició de algun delinqüent, detengut pres en la cort o presons de l'altre, que en la primera letra de repetició o de ferma de dret inhibitòria haja de nomenar hun àrbitre o jutge, al qual la dita letra de repetició o ferma de dret inhibitòria serà presentada dins dos jorns immediate següents a la presentació de dita letra; en la primera letra responsava que farà haja de nomenar altre àrbitre, los quals dits àrbitres dins tres dies immediate següents après la presentació que·ls serà feta de dita nominació o compromès per los dits jutges o per lo altre de aquells, hagen e sien tenguts de declarar la dita contenció de notorietat.

E si los dits àrbitres seran concordés, que los dits jutges hagen de star al que per aquells serà declarat.

E si aquells dits àrbitres seran discordés, sia tercer lo canceller de sa magestat, si és en la ciutat, vila o loch on la dita contenció serà e haurà canceller; e si canceller no hi haurà, o si n'i haurà e serà impedit per algun just impediment, en los dits casos o qualsevol de aquells sia tercer lo reverent frare Bernat Despuig, de present mestre de Muntesa, e haja a pronunciar e declarar sobre la dita contenció de notorietat, dins dos dies après que la dita contenció per los dits jutges ecclesiàstichs o seculares o per l'altre de aquests los serà presentada, adherint al vot e parer de l'hu dels dits àrbitres; e en absència o altres justs impediments del dit reverent frare Bernat Despuig, mestre de Muntesa, lo lochtinent general e portant-veus de governador o altre president nomene e haja de nomenar per tercer altra persona ecclesiàsticha, e haja e sia tengut de adherir al vot e parer de l'hu dels dits àrbitres dins dos dies après que la dita contenció li serà presentada, en la forma e manera que dessús és dit; en los quals casos los dits àrbitres, y en son cas los dits canceller, o los reverent frare Bernat Despuig e persona ecclesiàstica hagen a prestar jurament de pronunciar e declarar, segons Déu e sa consciència, dins lo temps a ells y a cascú d'els damunt prefigit.

Vicenceller. [3.5.17]

[23] Item més, statuim e ordenam que, per expedició de la justícia, que en lo cas que no serà o no-s pretindrà notorietat ninguna, que sia servada la dita concòrdia de la reyna dona Elionor e del cardenal de Comenge; enadint e smenant e corregint a aquella que los àrbitres sien nomenats en la primera letra, segons la forma dessús dita, e que aquells hagen de conèixer e declarar dins deu dies immediate comptadors après del darrer dia dels dits vint dies continus dins los quals los dits àrbitres havien de declarar.

E perquè los dits àrbitres y en son cas lo canceller, o frare Bernat Despuig o la dita persona ecclesiàstica, hagen de declarar, statuim e ordenam que·ls sia donat salari arbitrador per los dits oficial ecclesiàstich e secular; ab què, emperò, lo arbitre no excedesca cinch ducats per cascun d'ells.

Manants que, en lo cas que serà declarat deure's fer restitució del tal pres, que aquell sia restituhit honestament a l'official o jutge ecclesiàstich, no guiat e sens ignomínia; e durant la contenció de jurisdicció no puixa ésser soltat ni composat.

E perquè justícia sia administrada, provehim e manam que, après que serà declarat si lo tal pres *gaudet* o no, que les informacions rebudes del cas sen comunicades per lo hun jutge a l'altre; restant la concòrdia de la reyna dona Elionor en les altres coses en sa força e valor.

Vicecanceller. [3.5.18]

[24] Item, statuhim e ordenam que quant lo jutge secular volrà procehir a ocupació de temporalitat, sia servada la dita concòrdia e altres furs e privilegis al regne de València atorgats sobre açò disponents. Totes les quals coses e sengles de aquelles, axí en lo present com en los precedents furs, volem que duren a nostre real beneplàcit.

Vicecanceller. [3.5.20]

[25] Per tolre e levar los abusos que de cascun jorn se seguexen, e perquè les sglésies no sien receptacle y spel·lunca de mals y scelerats hòmens, e aquella immunitat de la Sglésia sia servada, statuhim e ordenam e manam que sien servats los furs antichs e los furs sobre la dita immunitat en les corts de Oriola per nós fets, levants y tollents tots abusos.

Vicecancellarius. [1.9.6]

[26] Com per dos provisions fetes per lo dit alt rey en Martí, dades en lo real de València a XXVIII de setembre en lo any de la Nativitat de nostre Senyor M.CCCC. e tres, les quals foren fetes furs, sia donada certa forma de procehir als portantveus de governador e loctinents de aquell en lo regne de València, en les causes dels vassalls de la religió de Muntesa, manant y ordenant que los vassalls del dit orde no puxen per fermes de dret, ni per via de recors portar ses causes davant los dits portantveus de governador ni loctinents de aquell, sinó en fadiga de justícia o no volents lo mestre de Muntesa o comanadors, o sos loctinents o justícies e altres officials pendre's assessor o assessors, si e segons en les dites provisions és contengut; a les quals, en forma de aquells, moltes vegades per los dits portantveus de governador o loctinents de aquell, és stat contravengut

Per ço, statuhim e manam que los dits furs sien inviolablement observats; enaxí que si contra forma dels dits furs, enantaments alguns d'ací avant seran fets, aquells sien haguts per nul·les, cassos e per no fets. E que ipso foro et facto, los tals vassalls sien remesos al dit mestre o comanadors o loctinents de aquells o oficials lurs.

Statuhim més avant, e ordenam, que si algun recurrent, callant qu'és del maestrat de Muntesa, obtindrà alguna letra de recors o provisió de ferma de dret del dit portantveus de governador, o loctinents de aquell, que lo tal obtenint la dita letra sia hagut ipso facto per condemnat en les despeses en doble.

Vicecancellarius. [E.105.1]

[27] Fem fur nou, que los moros vehins, stadans e habitants en les ciutats e viles reals, e altres ciutats, viles e lochs, e alqueries de ecclesiàstichs, rics hòmens, nobles, cavallers, ciutadans e altres qualsevol persones, no sien expel·lits, foragitats ni lançats del regne de València ni de les ciutats e viles reals de aquell, constrets ni forçats a fer-se chrestians, com vullam e sia nostra voluntat que per nós ne successors nostres, als moros del dit regne de València no sia fet empaig algú en lo comerciar, negociar e contractar, ab e entre chrestians, de lurs fets, negocis e contractes, mas que liberament ho puixen fer, si e segons fins a huy fer han acostumat.

Vicecancellarius. [E.106.1]

[28] Com sia en ús e costum, la empara general, quant és nostra magestat en la ciutat de València, o loctinent general, per causa de la qual quant és provehit que algun pres sia tret de presó, purgada la dita empara per lo albarà que·s dóna per nostre thesorero o loctinent de aquell, se exhigeix per lo porter, scrivà qui scriuen aquell al carceller quantitat immoderada, la qual cosa no sols és damnosa al tal presoner qui après és del·liurat, mas encara a la república; e com a la persona affligida no li degua ésser applicada més afflictió, volem per ço, statuhim e ordenam que·s serve la empara general en los cassos dessus dits, quant nós serem presents en la ciutat o regne de València, o per nós, loctinent general, emperò, volem que no·s paguen al scrivent per lo albarà del thesorero e porter sinó dotze dinés, egualment per aquells partidors.

Vicecancellarius. [9.28.37]

[29] Com per moltes disposicions de furs per los passats reys predecessors nostres fets e ordenats e per nós confirmats en les passades corts de Oriola, sia permès e donada certa forma de poder guerrear, precehins deseximents, los rics hòmens nobles, cavallers, hòmens de paratge, ciutadans de hòmens de vila honrats que no fan fahena de ses mans.

De les quals és stat sovint abusat, axí per oficials nostres com per les persones entre les quals se són donats deseximents, volent que la facultat de guerrear en la forma en dits furs contenguda sia observada.

Per ço ab lo present fur statuhim, e ordenam, e confirmam tots los furs parlants de guerrear, los quals manam que “ad unguem” sien tenguts e observats, tolents tots

abusos e que los transgressors de aquells sien encorreguts en totes aquelles penes que en los dits furs són statuhides.

Y açò ajustat, que per nós ni nostres officials no puxa ésser pres ni lo procurador, en cars que per procurador los deseximents sien donats ni dels testimonis per rahó de ser procurador o testimonis; com sia de nostra voluntat directament ne indirecta obviar als dits furs, ans volem aquells e coses en aquells contengudes ésser inviolablement observats.

Vicerecancellarius. [9.8.26]

[30] Com per fur de l'alt rey en Jaume, predecessor nostre, en rúbrica "De leuda e d'ostalatge", capítol I e privilegis atorgats a la ciutat de València, terme e contribució de aquella, los habitants e pobladors de la dita ciutat e del dit terme sien franchs e lliures de pes, mesuratge, leuda, peatge, portatge e ribatge, e sia stat algunes vegades duptat si los del stament e braç militar de la immunitat e franquea dels dits drets se poden aprofitar; per part del dit braç militar és stat suplicat que puix, sots aquesta paraula, vehins e habitants, les persones del braç militar són compreses que, per declaració del dit fur expressament declarat les persones militars immunes, lliures e franques dels dits drets, volem per ço, statuhim e ordenam ab lo present fur, que les persones militars e copreses en lo dit braç sien franques dels dits drets, axí com expressament e especificada en lo fur dessús dit e privilegis parlants de vehins e habitants fossen stats nomenats, enaxí que no puixa ésser de aquells exigit dret algú dels dessús nomenats, per rahó de qualsevol mercaderies, ço és smerçaments o altres coses que sien pròpies de aquell.

E açò no obstant qualsevol provisions en contrari fetes e provehides.

E açò ajustat, que si alcú de les dessús dites persones serà trobat haver sobre lo dit dret comès frau o salvateria alcuna, que lo tal cometent encòrrega en pena de perdre perpetualment lo dit privilegi y les robes, mercaderies, smerços sien perduts e confiscats a la règia cort.

Vicerecancellarius. [9.34.12]

[31] Volen, statuhim e ordenam, sots pena de privació de ofici, que qualsevol notari, scrivà de la cort del portantveus de governador o altre qualsevol ordinari haja de posar kalendari en qualsevol scriptures, axí de protests que-s faran al dit portantveus de govenador com a qualsevol altres officials o altres qualsevol scriptures que davant aquells se posaran.

E la mateixa pena encòrrega qualsevol notari qui, en desídia dels dits scrivans o per aquells no voler o no gosar-ho fer, serà request de posar kalendari e fer-ho refusarà o no volrà, manant axí al dit portantveus de governador com a altres qualsevol officials proveexquen tostemp que requests ne seran, que kalendari sia posat en dites scriptures, sots grans penes a nostre real arbitre imposadores.

Vicerecancellarius. [9.19.51]

[32] Item, senyor, com per los gloriosos reys antipasats sien atorgats diversos privilegis y franquees als vassalls de la religió de Muntesa, les quals per diverses parts del regne de València no·ls són guardades fent-los pagar diversos drets contra forma de les dites franquees, en gran dan e prejudí dels drets e libertats de la dita religió, supplica per ço lo mestre de Muntesa, per si e per tota la religió, vostra magestat mane servir les dites franquees.

Sa magestat ab lo present acte de cort fa comissió al batlle general que mire les dites franquees y convocats los interesats, si alguns n'í haurà, a consell de son assessor, faça justícia entre les parts interessades.

Vicerecancellarius. [9.34.49]

[33] Item, senyor, és agreujat lo dit mestre y religió de Muntesa per quant per la ciutat de València és stat imposat cert dret sobre lo peix sech y salat, del qual lo dit mestre és franch per molts privilegis e franquees que la dita religió té dels reys antipasats, e no obstant aquells, los arrendadors dels dits drets s'esforcen fer pagar lo dit dret al dit mestre e del peix sech y salat que mana comprar per a la provisió del castell de Muntesa, de son se segueixen pleyts y qüestions entre lo dit mestre e los dits arrendadors del dit dret.

Supplica per ço lo dit mestre, vostra magestat, reparant lo dit greuje, vulla manar als jurats de la ciutat de València que, arrendant lo dit dret, arrenden aquell ab pacte exprés que lo dit mestre e religió farà franchs del dit dret.

Sa magestat, puyx és qüestió de part a part, ab lo present acte de cort comet al batlle general a consell de son ordinari assessor, oyt lo síndich de la ciutat de València, faça justícia entre les dites parts.

Vicerecancellarius. [9.34.50]

[34] Sacra real Magestat, com per fur del alt rey n'Amfós primer, en rúbrica "De inquisició de oficials", sia dispost que cascun any sia feta inquisició a cascú dels mustaçafs; volent la inquisició dessus dita se haja a començar dins quaranta dies del dia que serà finit l'any, et cetera. E per lo rey en Jaume segon, en rúbrica "De seguretat e inquisició dels oficials", sia donada certa forma a la inquisició fahedora del procurador, batle general e altres oficials, e per moltes altres disposicions forals e actes de cort per lo alt rey en Pere segon fets e ordenats, sia per lo semblant donada certa forma a la taula que los oficials han a tenir; los quals furs e actes de cort, a causa de no haver-hi persones certes e diputades per a inquirir dels oficials e altres, a clamor e instància de part, per poder conèixer de les clamors de aquells dits oficials fahedores, los dits furs no se són de algun temps ençà practicats. E com sia gran bé, axí de la república de la ciutat e regne de València, com de particulars de aquells e aquella, que los dits furs e actes de cort se observen. Supplica per ço lo braç militar a vostra magestat, sia mercè de aquella provehir que lo governador, batle general e altres oficials e assessors, hajen de tenir taula de tres en tres anys, e los justícies civils e criminals, e justícies de CCC sous de la ciutat de València, e altres ciutats, viles e lochs, finit l'any de son offici. Y que los jutges de la taula hajen de ésser insaculats y que hajen de ésser trets quatre de cascun stament. E que si lo jutge serà trobat culpable, que sia punit segons furs de Aragó.

En lo qual la sglésia concorda, e lo braç real diu que sia remès a Sa Magestat, exceptat Ademús, Ontinyent e Oriola, qui volen que en la forma de la taula sia servat lo fur, y en l'altre sia remès a Sa Magestat.

Plau a Sa Magestat sien servats los furs disponents sobre la inquisició dels officials. E li plau nomenar persones per a fer la dita inquisició, iuxta los furs, a saber, és de tres en tres anys per als officis perpetus e triennals, per als altres en continent que hagen finit l'any de son offici. E açò farà ab tot effecte.

Vicerecancellarius. [E.1.21]

[35] Item, com sia gran bé del regiment de la república de la ciutat de València, que los officis de racional e síndichs sien triennals, perquè la mutació posa límits als que saben que no s'han de perpetuar en dits officis, supplica per ço lo braç militar sia mercè de aquella statuhir e ordenar que los dits officis sien triennals, e que la hun trienni sia noble o cavaller, e l'altra (sic) ciudadà. En lo qual la sglésia concorda, e lo braç real dissent.

Plau a sa magestat en respecte del racional que sia triennal, com se supplica, e que nengun racional puxa ésser racional dos triennis complidors. E en respecte de l'altre, sa magestat hi provehirà mirant lo bé de la dita ciutat.

Vicerecancellarius. [E.107.1]

[36] Item, senyor, com sia cosa rahonable que los jurats, racional, e síndich, e scrivà de la ciutat de València, ultra sos officis no tinguen administracions de la ciutat e de les que de facto han tengut, hagen a donar compte de aquelles; supplica lo dit braç a vostra magestat, sia mercè de aquella statuhir e ordenar, que les persones dessus dites e altres que hauran tengut administracions hagen de posar dits comptes en poder del racional, ab assistència dels quatorze del quitament, e dos nobles e dos cavallers eligidors cascun any per lo braç militar; perquè la examinació dels comptes sia ab més atenció feta, en la qual la sglésia consent, e lo braç real diu que sien servats furs e privilegis sobre açò disponents.

Plau a sa magestat, que d'ací avant lo racional ne altres officials de la sala no tinguen administracions de la ciutat, sinó aquelles que, per privilegis e ordinacions de la ciutat, poden tenir; e que de les que han tengut, e si algunes de facto tindran, que de aquelles ne donen compte a les persones que, segons les ordinacions e stabliments, són tenguts donar. E si no n'i haurà, a les persones qui sa magestat deputarà.

Vicerecancellarius. [E.108.1]

[37] Item, senyor, com la ciutat de València, seguint son acostumat stil e pràctica, quant té algunes quantitats per haver de quitar, consigna aquelles al clavari del quitament per obs de luir e quitar censals carregats sobre la dita ciutat; e sovint se sdevinga que los officials e persones del regimen de la dita ciutat quiten e acostumen quitar a qui bé·ls vé, preter més e dexat l'orde qui servir deuen en los quitaments.

Supplica per ço lo dit braç militar vostra magestat sia mercè de aquella provehir que no·s puxen quitar censals sobre la dita ciutat carregats, sinó l'orde e forma dels dits

capítols dels quitaments. Lo qual finit, hagen de quitar segons lo boixart novament fet, e ab la pramàtica per sa magestat novament confermat. Enaxí que no sia en facultat dels dits oficials e regidors de la dita ciutat, gratificar algunes persones contra forma dels dits capítols, boixart e pramàtica, sinó que primitus se hagen a quitar los estrangers e persones que no contribueixen en les impositions de la ciutat, e successivament als censalistes més antichs, iuxta l'orde del dit boixart e pramàtica; excepto que en lo dit orde no sien compresos los monestirs ni los censals de la sglésia e coses pies, la renda dels quals serveix al culto divinal en respecte de les quals almoynes y coses pies los quitaments de aquella resten en arbitre de la ciutat.

Vicecancellarius. [E.109.1]

[38] Item, senyor, com per lo alt rey En Jaume, de indelible memòria, sita stat fet fur, en rúbrica *De la cort*, capítol novè, lo qual comença “Aquell qui tendrà nostre loch o serà batle o cort no sia advocat ne rahanador per alcú, ne dó ajuda a algú en advocació rahanant”, per ço, senyor, supplica lo dit Braç militar sia mercè de vostra altesa, per observança del dit fur, ab acte de la present cort declarant aquell, que quasevol persona que sia cort, o batle, o assessor ordinari de portantveus de governador, o regent la cancelleria, en lo dit vostre regne de València, no puixa tenir advocació alguna.

Plau a sa magestat sia servat lo dit fur, levant tots abusos.

Vicecancellarius. [1.3.75]

[39] Item, senyor, com per fur fet per lo alt rey en Martí, de alta recordació, situat en rúbrica «Que no puxa ésser posat visrey», sia provehit e dispost que, a supplicació de la ciutat de València, no puxa ésser posat visrey en la ciutat de Xàtiva, ne en les altres ciutats, viles e lochs del dit regne.

Per ço lo dit braç supplica humilment, per vostra magestat, ab acte de la presente cort, sia provehit e declarat que lo dit fur sia servat de tal manera, que lo visrey posat a supplicació de la ciutat o jurats de València no puxa exercir son offici en la ciutat de Xàtiva e altres ciutats, viles, e lochs del dit vostre regne.

Plau a sa magestat sia servat lo dit fur, levats tots abusos.

Vicecancellarius. [E.67.3]

[40] Item, senyor, com per fur de l'alt rey en Martí, de digna memòria, sia estat provehit que visrey ne loctinent general no puxa ésser posat en lo dit vostre regne, sinó en cas de urgent necessitat, o de imminents bandositats, o a supplicació dels jurats de València, e lo dit fur fos temporal, e nunca sia stat confermat e per consegüent sia expirat.

Per ço lo dit braç humilment supplica, sia mercè de vostra altesa, ab acte de la present cort, declarar lo dit fur ésser expirat; e la loctinença general posada per vostra magestat, a petició de la dita ciutat e jurats de aquella, ésser expirada; restant a vostra magestat sa real preheminiència, axí com ans de la edició del dit fur era en poder dels antipassats reys, per a poder posar, si volrà, loctinent general.

Sa magestat declara lo dit fur ésser extínt, com fos temporal, restant sa altesa en sa preheminiència real, axí com restava y tenia ans de la edició del dit fur.

Vicerecancellarius. [E.67.4]

[41] Com per fur de l'alt rey en Jaume, de ínclita recordació, en rúbrica “De malfactors”, qui comença “Los alous”, se lija expressament dispost que en la confiscació de béns per crim de heretgia e de lesa magestat que no recayguen coses feudals o tengudes a cens o a certa part de fruïts, ans que aytals coses retornen entegrament als seu senyors majors per qui aquelles coses tenien, e per semblant per vostra magestat en les passades corts de Oriola, en rúbrica “De confiscació de béns” se lig, dispost e ordenat, que·ls béns dels confiscats per los crims dessus dits sien adquirits e guanyats als senyors directes; e sia stat de algun temps ençà de la disposició dels dits furs granment abusat, a causa que en les confiscacions que són stades fetes de béns de condemnats per crim de heretgia e apostasia, per lo fisch de vostra altesa desafortadament són stats encorporats molts béns immobles tenguts sots directa senyoria de diversos particulars de la ciutat e regne de València, la qual cosa fer no·s podia ne·s devia, stants les disposicions forals dessus dites; supplica per ço lo braç militar a vostra magestat, sia mercè de aquella provehir, statuhir e ordenar que de huy avant los dessus dits furs sien a la letra “et ad unguem” observats, com de tot lo que fins aquí és stat fet en lo que ha sguart a vostra alteza plàcia al dit braç “quatenus sua interest” remetre qualsevol cosa que per la transgressió dels dits furs sia stat contra aquells fet e per lo fisch de vostra altesa confiscat e encorporat. Açò ajustat que proveïxca vostra magestat que qualsevol censos o loïsmes que per privats compradors o possehidors de coses emphiteoticals seran deguts, sien ab tota integritat pagats e satisfets als senyors directes de les coses emphiteoticals venudes o altrament alienades.

Et licet etc. Altissimus etc.

Plau a la prefata magestat.

Vicerecancellarius. [9.8.40]

[42] Com la vostra ciutat de València, per servey de vostra altesa e per subvenir a les urgents e gran necessitats que aquella ha tengut, per causa de les conquestes, axí del realme de Nàpols com de la Àfrica, haja carregats molts e diversos censals, ab diversos contractes, per pagar les pensions, dels quals inter cetera són stades consignades a la dita ciutat les pensions de aquells cent mília sous censals que vostra magestat cascun any reb e deu rebre sobre la dita ciutat e general del regne, los quals foren carregats del preu del donatiu fet a vostra magestat en les corts de Oriola, e los quals per acte de la dita cort no·s poden alienar.

Supplica per tal la dita ciutat de València e los síndichs de aquella, plàcia a vostra magestat ab acte de la present cort, loar e aprovar, ratificar e confermar la dita consignació per vostra magestat feta a la dita ciutat, dels cent mília sous censals. E més, supplica la dita ciutat e síndich de aquella, que, precehint licència y facultat donada e atorgada per acte de la present cort, ab voluntat e consentiment de tots los tres braços, de poder vendre e alienar vostra magestat los dits cent mília sous censals, que aquells sien per vostra magestat venuts, per obs de quitar altres tants censals dels que la dita

vostra ciutat de València ha venuts e carregats per vostre servey. E que interim, axí les propietats com les pensions dels dits censals, sien meses entre mans de la dita ciutat.

Et insuper, suppliquen los dits síndichs plàcia a vostra magestat, ab acte de la present cort, loar, aprovar, ratificar e confirmar tots e qualsevol contractes fets e fermats, axí entre vostra real magestat e procuradors de aquella, com entre los gloriosos reys de immortal memòria predecessors de vostra real altesa, de una part, e la dita vostra ciutat de València, de la part altra.

Plau a sa magestat fer passar per acte de la present cort aquells contractes que mostrarà sa altesa, haver-los promès fer-los passar per acte de cort. E quant a la facultat de poder vendre los dits cent mília sous.

Plau a sa magestat aquells sien fets alienables, sens prejudí dels drets de València.

Vicerecancellarius. [E.109.2]

[43] Item, sacra magestat, com per causa de alguns privilegis que antigament són stats atorgats als moneders e col·legiats de la seca, se segueixca un gran abús, ço és que molts, axí hòmens de honor e de condició, com grossos artesans e menestrals se fan col·legiats de la dita seca, e són posats en la matrícula de aquella; e axí, sots color dels dits privilegis aquells de cascun dia delinqueixen, axí en les coses de lurs officis particulars com alias; e porten diverses armes ells, e tots los familiars, sens que per los oficials ordinaris no·ls poden ésser toltes ne levades, ço que redunda en gran disminució de la dita jurisdicció ordinària, e en gran lesió, dan e turbació de la cosa pública de la dita ciutat de València; e ja per tolre los dits abusos, per lo senyor duch Joan fonch fet e atorgat fur, ab lo qual hi fonch degudament provehit, lo qual fonch temporal e no perpetuu, e per ço aquell s finit per lapsum temporis.

Supplica per tal la dita vostra ciutat de València, sia de vostra magestat, ab acte de la present cort provehir e manar que lo dit fur, com a útil e profitós a la cosa pública de la dita vostra ciutat sia perpetualment observat.

Plau a sa magestat que dels dits privilegis de la seca no·s alegren ni·s puiuen alegrar sinó los oficials e ministres e sos familiars actu servientes en número de cinquanta, e no més avant, excepto en los casos de dols e fraus de mercaders de draps, de pesos, mesures e altres que pertanyen a la jurisdicció del mustaçaf. E en los clams de tales que pertanyen al justícia de tres-cents sous, en los quals no tinguen conexença alcuna los alcaldes de la dita seca, los quals cascun any sien tenguts donar e liurar, lo segon dia de jener, als justícia e jurats de la dita ciutat, una cèdula dels noms de les dites cinquanta persones, per levar totes diferències, durador lo presente acte a nostre beneplàcit.

Vicerecancellarius. [E.34.3]

[44] Item, senyor, com de cascun dia se moguen e susciten diverses qüestions e altercacions en la vostra ciutat e regne de València sobre la intel·ligència de les paraules que·s solen aposar per los testadors en los vincles que fan e ordenen en llurs testaments o donacions e altres qualsevol contractes e últimes voluntats, en los quals algunes voltes dien e disponen que, si los fills o altres qualsevol hereus stranys, los quals seran hereus

primo loco instituhits, morran sens fills, que los béns recahents en la dita herència vinguen a altres parents o stranys. E altres voltes dien e disponen los dits testadors que, si los fills o altres qualsevol stranys hereus instituhits morran sens fills, o los dits fills morran sens fills, que en tal cas se faça dels dits béns lo que los dits testadors hauran dispost. De hon se segueixen les dites qüestions e altercacions. Les quals són molt dubtoses en dret, e donen ocasió a diversos e grans plets, ço és *An filii positi in condicione censeantur esse vocati. Et quid in positis sub duplici condicione.*

Per tal, per obviar als dits pleyts, supplica lo dit braç real plàcia a vostra magestat, ab acte de la present cort, declarar la intel·ligència de les dites substitucions. Lo senyor rey, declarant la mente e intel·ligència de les dites substitucions, proveheix e ordena, ab acte de la present cort, que tota vegada que en alguns testaments, donacions e altres qualsevol contractes e últimes voluntats se arbitraran apposades semblants substitucions, en les quals se farà menció de fills, ço és que los testadors diran e dispondran que si lo hereu o instituhit *primo loco* morrà sens fills, que los béns vinguen a altre parent o strany en tal testament nomenat.

E si los dits fills seran apposats en los dits testaments *sub simplici condicione*, que en tal cas los dits fills no sien vists ésser substituhits a llurs pares ni ésser cridats a tal heretat *iudicio testatoris*. E tota vegada que lo testador doblarà la dita condició, ço és que dirà o dispondrà *sub duplici condicione*, dient axí: *Si mon fill o mon hereu morrà sens fills e los fills de aquell morran sens fills, en tal cars la mia heretat vinga al tal, et cetera.*

Proveheix e mana sa magestat que en aquest cas *quando filii sunt appositi sub duplici condicione*, aquells tals fills sien vists ésser substituhits a llurs pares hereus *primo loco* instituïts e ésser cridats e demanats a la successió de la tal heretat *iudicio testatoris*. E lo present acte de cort proveheix e mana sa magestat se entenga e comprega los plets per la dita rahó sdevenidors e los moguts no determinats.

Vicerecancellarius. [6.4.45]

[45] Més avant, senyor, com per fur de l'alt rey En Pere segon, situat sots la present rúbrica, lo capítol que comença *Totes aquelles persones et cetera*, sia donada ampla e plena facultat als testadors de poder dispondre liberament de sos béns, leixant-los a qui·ls plaurà, e privant e deseretant de aquells los llurs fills e altres descendents.

E aquells tals fills descendents deseretats no poden en forma alguna impugnar los tals testaments, ni demanar en los béns de llurs pares legítima ni suplement de aquella ni alguna quantitat gran o poca.

E de algun temps ençà se sia introduïda una nova pràctica, ço és que los tals fills desheretats posen demandes de aliments contra llurs germans qui seran hereus de sos pares, e açò mateix attenten de demanar los fills borts o bastarts, los quals posen demandes contra sos germans legítims, demanant los aliments com a hereus de sos pares, ó que és *de directo* contra la mente e disposició del sobredit fur, e encara se seguexen molts pleyts e inmoderades despeses.

Supplica per tal lo dit braç real plàcia a vostra magestat, per observança del dit fur, proveyt ab acte de la present cort que los dits fills deseretats ni los dits fills bastarts de algun testador no puixen demanar aliments alguns a lurs germà o germans com a hereus de llurs pares.

Lo senyor rey per observança dels dits furs proveeix e ordena, ab acte de la present cort, que los fills deseretats per son pare, ni los fills bastarts, no puxen demanar aliments alguns a sos germans, com a hereus dels dits sos pares.

Vicerecancellarius. [6.4.54]

[46] Item, senyor, com per disposició de justícia e furs antichs del vostre regne de València a qualsevol home de qualsevol stament pertangués e suffragàs lo privilegi marital, ço és que si morrà la muller de tal home a aquell era demanada o repetida la dot que ab la dita muller sua havia presa, aquell tal marit axí convengut e impetit li suffragava la excepció *ne conveniretur nisi in quantum facere posset deducto ne egeret*.

Y en après, per lo fur de l'alt rey En Martí, situat sots la present rúbrica, sia tolta e levada als ciutadans e altres persones del braç real la dita excepció, per ço com adheriren e consentiren en lo dit fur e als cavallers a altres del stament militar resta salva la dita excepció, per ço com aquell no consentiren en la edició del dit fur. De on se segueix que molts ciutadans honrats veent-se privats del dit privilegi marital se fan cavallers per poder-se alegrar del dit privilegi. E axí se diminueix lo braç real e lo número dels ciutadans compresos en aquell, e creix e augmenta lo braç militar.

Supplica per ço lo dit braç real sia de vostra magestat, interpretant lo dit fur e encara en quant obs sia revocat aquell, provehir e manar ab acte de la present cort que del dit privilegi marital se alegren e puxen alegrar los ciutadans honrats que d'ací avant se casaran o contractaran de matrimoni.

Açò encara ajustat, que los cavallers e los ciutadans qui's deuen o deuran alegrar del dit privilegi marital, sipendran segona muler, hagen a restituyr lo dot de la primera muller entegrament e sens retenció alguna. E açò per levar e reseca diversos pleyts e qüestions que per aquesta rahó se acostumen seguir.

Plau al senyor rey, per acte de la present cort, atorgar e/o restituyr, com de fet atorga e restitueix, lo dit privilegi marital als ciutadans honrats qui d'ací avant se casaran.

Entenen ésser dit en aquest cars ciutadà honrat lo qui no ha fet ni fa fahena de ses mans. Açò, emperò, ajustat e declarat, que axí lo militar com lo ciutadà honrat convolant d'ací avant a segones núpcies, sia tengut restituyr lo dot de la primera muller entegrament, no obstant lo dit privilegi marital.

Vicerecancellarius. [5.5.25]

[47] Item, senyor, com lo benefici del vostre regne de València sia que y haga en aquell compliment de moneda blanca, necessària per al comerç del dit regne, e de algun temps ençà tota la dita moneda blanca és stada treta del dit regne, per ço com la valor de l'or ha muntat e ab lo dit or la dita moneda blanca se és treta.

Supplica per ço lo dit braç real plàcia a vostra real magestat proveyr ab acte de la present cort que en la dita vostra ciutat de València e en la vostra real seca se puxa batre e's bata la moneda blanca o de argent que parrà necessària per a l'ús e comerci del dit regne, diputant per açò persones àbils e sufficient per a reglar e ordenar lo dit batiment de la dita moneda blanca e la ley o valor de aquella.

Plau al senyor rey ab acte de la present cort fer nominació de persones àbils e afeades per a mirar e redreçar tot lo que convendrà al bé del dit regne cerca lo batiment de la dita moneda.

E de present hi nomena totes les persones de son real consell residents en la ciutat de València ensemps ab los jurats racional e síndich, los quals hi puixen demanar e convocar los mercaders e persones expertes que·ls parrà.

Vicerecancellarius. [9.3.15]

[48] Més avant, senyor, com los plets e contencions judicials sien odiosos e nutritives de grans inimitats e males voluntats, e senyaladament quant concorren entre pares e mares, fills e filles, germans e germanes e marits e mullers, e no·s deya permetre que les tals persones pledejen e placiten davant diversos jutges e tribunals; per tal, per evitar lesd ites males voluntats, e encara les despeses que de semblants plets se subsegueixen, supplica per ço lo dit braç real a vostra real magestat li plàcia, ab acte de la present cort, provehir e dispondre que les dites persones, ço és pares, mares, fills, filles, jermans e germanes y marits y mullers, no puixen entre si, axí conjunctament com divisa, pledejar judicialment davant ninguns jutges o tribunals, ans los sia denegada tota audiència. E que de les dites causes que entre les sobredites persones seran suscitades hagen a conèxer dos àrbitres, nomenadors hu per cascuna part, los quals, si seran discordes, hagen a elegir ells mateixos hun tercer dins terme de tres dies après que constarà de tal discòrdia; e si no·s concordaran de fer la elecció del dit tercer, que lo ordinari de la ciutat, vila o loch hon habitaran los tals litigants haja elegir lo dit tercer; e que per a fer e fermar lo dit compromès, les persones sobredites hi puixen ésser compel·lides per lo dit ordinari.

Plau al senyor rey sia fet com se supplica, puix, los dits àrbitres hagen de conèxer e pronunciar en les dites causes per justícia, procehint emperò en aquelles sumàriament, e que de la sentència que per los dits àrbitres serà pronunciada, ninguna de les parts litigants no se'n puixa appel·lar ni puixa emetre recors, sinó per rahó de dol o frau, segons la disposició del fur de l'alt rey En Pere sobre açò disponent. Açò ajustant: que si les parts litigants se concordaran que los dits àrbitres puixen pronunciar per via de amigable composició, que en tal cars los dits àrbitres seguesquen lo poder que per les dites parts los serà atorgat.

Vicerecancellarius. [2.2.3]

[49] Com per privilegis reals lo port e carregador de la vila de Cullera, sia de la vostra ciutat de València e jurats de aquella, enaxí que de inhibició e licència alguna del dit port no se'n por entrametre persona alguna, com lo dit carregador e port, per virtut dels dits privilegis sien stats transportats en la dita ciutat de València e jurats de aquella.

Supplica per ço lo dit braç real, plàcia a vostra real magestat, ab acte de la present cort, provehir e manar que los dits privilegis disponents circa la transportació del dit port e carregador sien observats, imposant penes a qualsevol oficial qui del dit port e carregador se entrametrà.

Plau a sa magestat, vists los dits privilegis, provehir de manera que aquells sien observats, si e en quant de justícia observar se dejen.

Vicerecancellarius. [E.110.1]

[50] Item, senyor, com la vostra ciutat de València haja e deu haver de vostra real magestat cent quaranta cinch mília sous a ella deguts, e per lo senyor rey don Joan, de memòria indelible, pare e predecessor de vostra real altesa, confessats y regoneguts ab albarà per aquell signat; e en paga rata dels quals sobredits cent quaranta cinch mília sous, vostra magestat en les corts de Oriola provehí, fossen donades a la dita ciutat de València cinchcentes liures e que la restant quantitat pogués demanar e exhigir la dita ciutat a les primeres corts.

E com la dita ciutat no haja hagudes ni rebudes les dites cinchcentes liures, supplica per tal sia de vostra magestat provehir e manar que axí les dites cinchcentes liures com lo compliment dels dits CXLV mília sous sien a la dita ciutat pagats.

Plau al senyor rey que per los examinadors dels greuges sia feta justícia, puix davant ells lo contengut en lo dit capítol és deduhit per via de greuge.

Vicerecancellarius. [E.109.3]

[51] Axí matex, senyor, com moltes voltes se seguesca en la vostra ciutat e regne de València, contenció e differència sobre la jurisdicció entre los governador o batle, surrogats e loctinents de aquells e justícies de les viles reals del dit regne, pendent la qual contenció lo official que és més preheminent no·s vol parar ni sobreseure en la cognició y enantaments de la causa civil o criminal, sobre la qual és la dita contenció; supplica per tal lo dit braç real sia de vostra magestat, ab acte de la present cort, provehir e manar que tota vegada que tal contenció se mourà, nengun dels dits officials no gose ne presumesca enantar cosa alguna en la tal causa; mas que en aquella sia sobreseyt fins tant que per jutge competent la dita contenció sia decidida y determinada.

Plau a sa magestat sia fet e servat segons és supplicat, assignant-hi terme de deu dies, dins los quals lo advocat fiscal qui és jutge de semblants contencions haja decidir la dita qüestió.

Vicerecancellor. [3.5.111]

[52] Item, senyor, com per furs e privilegis a la vostra ciutat y regne de València atorgats sia dispost y ordenat que ninguns senyors de castells e lochs dins lo dit regne de València, no prenguen ni puixen pendre dret de assadura de nengun vehí ne habitador del dit vostre regne, y specialment és açò dispost per hun privilegi del dit senyor rey en Jaume, conquistador del dit regne, donat en la ciutat de València kalendas aprilis anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo; e per hun altre privilegi del senyor rey en Pere, donat en la vila de Sent Matheu, celebrant corts generals a XX de febrer any M.CCC.LXX; e axí matex és dispost, per lo fur final de l'alt rey en Martí, situat sots rúbrica "Del batle e de la cort"; e moltes voltes per los dits senyors de castells e lochs, contravenints als dits furs e privilegis, se sia fet e intemptat lo contrari, ço que és gran dan e prejudí dels vehins del dit vostre regne de València.

Supplica per tal lo dit braç real, sia de vostra magestat provehir e manar, per observança dels dits fur e privilegis, que nengun cavaller ni altres qualsevol senyors de

castells, dins lo dit vostre regne de València, no prengua ne gosen pendre ni exhigir lo dir dret de assadura. E açò ab imposició de grans penes, la execució de les quals sia comesa als jurats de la ciutat de València, qui per diversos privilegis són jutges reintegradors de les franquees e libertats de la dita ciutat de València. E al governador, en respecte de les altres ciutats e viles reals, dins la jurisdicció del qual serà castell o vila que hauran pres la dita assadura. E si lo dit governador serà atrobat negligent en la dita execució, que en tal cas ho faça e puixa fer lo justícia de cascuna ciutat o vila del dit regne hon serà lo vehí aquell a qui serà estada presa o levada la dita assadura.

Plau a sa magestat sobre lo dit dret de assadura, e altres coses contengudes en lo present capítol ésser servats los fur e privilegis sobre açò disponents.

Vicerecancellarius. [E.111.1]

[53] Item, com per furs e privilegis a la vostra ciutat de València atorgats, la dita ciutat e los jurats de aquella puixen e tinguen facultat de fer armada, axí per terra com per mar, per a portar e fer portar forments en temps de necessitat a la dita ciutat de qualsevol part del dit regne, leixant la provisió necessària en la vila o loch de hon los dits forments trauran. E com tot lo bé del dit vostre regne de València stiga en la conservació de la dita vostra ciutat de València, suppliquen per tal los síndichs de la dita ciutat plàcia a vostra magestat, confermant e ratificant los dits furs e privilegis e encara millorant aquells, provehir e manar que los dits jurats per sa pròpia auctoritat puixen portar e fer portar a la dita ciutat de València qualsevol forments e altres vitualles que-s trobaran en qualsevol part del dit regne, axí en terra com en mar. E que per execució de açò puixen armar fustes necessàries per a pendre los dits forments e altres vitualles.

Plau al senyor rey sien servats los furs e privilegis sobre açò disponents.

Vicerecancellarius. [E.102.3]

[54] Item, senyor, com moltes voltes se sdevinga que los jurats de la dita vostra ciutat de València, per benefici de aquella e de tot lo regne, facen prohibicions que no sien trets forments de la dita ciutat ni del terme de aquella, axí los que seran cullits en la dita ciutat e terme com encara los que porten de altres parts per a provisió de la dita ciutat; supplica per tal lo dit braç real plàcia a vostra magestat provehir e manar que de les prohibicions que-s faran per los dits jurats no s'entrameta ni se puxa entrametre lo bal·le general del dit regne ni algun altre official, com açò pertanga als jurats de la dita vostra ciutat de València.

Plau a sa magestat sien guardats los privilegis sobre açò disponents.

Vicerecancellarius. [1.5.46]

[55] Més avant, senyor, com per privilegi atorgat a la vostra ciutat de València per lo sereníssimo senyor rey En Pere, de alta recordació, la jurisdicció de les marjals de la dita ciutat e terme de aquella, axí deçà com dellà lo riu de Guadalaviar, sia dels jurats de la dita ciutat, en tant que lo batle ni altre qualsevol official no-s port entrametre de les dites marjals ni de les cèquies de aquelles, com per virtut del dit privilegi la conexença e jurisdicció de les dites marjas pertany als dits jurats, los quals stablexen e han a stablir

les terres de aquelles e proveheixen e acostumen provehir en lo scurar de les cèquies de les dites marjals, per mitjà de hun cequier elegit per los jurats, lo qual no pot ni deu ésser impedit per ningun official, axí com no ho són ni poden ser los altres cequiers de la orta.

Supplica per tal lo dit braç real plàcia a vostra magestat provehir e manar que lo dit privilegi sia inviolablement observat, axí per lo dit batle general com per qualsevol altre official.

Plau a sa magestat que lo dit privilegi sia inviolablement observat.

Vicenceller. [3.5.110]

[56] Item, senyor, com per furs e privilegis del dit vostre regne de València, la conexença de les cèquies e aygües del riu de Guadalaviar pertanga als jurats de la dita ciutat, excepto la cèquia real apellada de Moncada; supplica per tal lo dit braç real, plàcia a vostra real magestat, per observança dels furs e privilegis, provehir e manar que lo governador ni batle general del dit regne no s'entrameten ne puixen entrametre de la conexença e administració de les dites cèquies.

Plau a sa magestat sien guardats los privilegis e altres provisions reals, sí e segons fins ací se són practicats. [3.16.41]

[57] Més avant, senyor, com los mollons, axí vell com nous, per los quals se parteix lo terme de la vostra ciutat de València ab la ciutat de Sogorb, sien molt antichs, dirruhits e derrocats, supplica per tal lo dit braç real plàcia a vostra majestat, ab acte de la present cort, provehir e manar que los dits mollons sien refets e rehedificats, de forma que lo terme de la vostra ciutat de València, per medi dels dits mollons, sia distinct e separat del terme de la dita ciutat de Sogorb.

Plau a sa magestat fer comissió, com ab lo present acte de cort la fa, al governador general del dit regne de València, perquè aquell faça, puixa fer, la dita rehedificació, convocades e ohïdes les parts de qui serà interès. E la mateixa comissió fa sa magestat als loctinents de governador del dit regne, per a rehedificar los altres mollons de les altres ciutats e viles reals del dit regne, tostemps que requests ne seran.

Vicencellarius. [1.1.5]

[58] Item, senyor, com vostra magestat, contra disposició de furs y privilegis del vostre regne de València, haja provehit e ordenat que los officis de la vila de Morvedre vagen a sach; de la qual provisió de ensaculació la vostra ciutat de València ha rebut gran dan e prejuhí. E per ço aquella hi féu expressa contradicció com a molt dampnosa e prejudicial als vehins de la dita vila de Morvedre e molt més a la juredicció que la dita vostra ciutat de València ha e té en la dita vila de Morvedre.

Per ço, supplica lo dit braç real plàcia a vostra magestat revocar la dita insaculació e restituhir la electió dels dits officis a la disposició dels dits furs e privilegis. E axí matex, que la dita vila no puxa d'ací avant, carregar censals a major preu de quinze mília per mil·ler; com la dita vila sia del terme e juredicció de la dita ciutat de València, e contribuesca ab aquella en tots donatius reals e altres despeses.

Plau a sa magestat provehir-hi sens acte de cort.

Vicecancellarius. [E.112.1]

[59] Item, senyor, com algunes voltes se segueixca que lo mestre racional de la vostra cort en lo regne de València e lo batle general del dit regne, exhigints les peytes, cenes e altres drets reals de les ciutats e viles reals del dit vostre regne de València, demanen moltes anyades, pretenents que totes aquelles los són degudes, e moltes voltes per ésser morts los col·lectors de les dites viles e ésser perdudes e oblidades les cauteles se segueix gran vexació a les dites ciutats e viles reals del dit regne, per ço com per no trobar les dites cauteles han a pagar lo que ja altra volta han pagat; supplica per tal lo dit braç real plàcia a vostra magestat provehir e manar que, tostemp que les dites ciutats e viles reals mostraran tres cauteles contínues ab les quals se mostre aquelles o alguna de aquelles o los lurs col·lectors haver pagades tres anyades contínues, que les altres anyades precedents a les contengudes en les dites cauteles sien vistes ésser pagades e no·ls puixen ésser demanades.

Plau al senyor rey, puix en les dites tres àpoques o cauteles no·y haja salvetat de anyades passades; e que açò sia entès ésser provehit per al temps esdevenidor; e açò mateix sia entès en qualsevol pensions de censals o altres deutes; e que açò s'estenga indistinctament en qualsevol persones.

Vicecancellarius. [4.23.40]

[60] Item, senyor, com per manament de vostra magestat, o del governador general del vostre regne de València, les vostres viles reals del dit regne, seguints la bandera de València, anaren a recobrar la baronia de Arenós e lo vezcondat de Chelva, en la qual recuperació de la dita baronia e vezcondat, les dites viles reals hajen fetes moltes despeses, les quals de justícia deuen recobrar. Supplica per tal lo dit braç real plàcia a vostra magestat, ab acte de la present cort, provehir e manar que les dites despeses sien pagades a les dites viles reals.

Plau a sa magestat fer pagar les dites ciutats e viles reals, tot lo que de justícia se mostrarà que les dites ciutats e viles reals hajen e dejen cobrar per la dita rahó.

Vicecancellarius. [E.113.1]

[61] Item, senyor, com mossèn Luys Ferrer, per manament de vostra magestat, e ab letres signades de vostra real mà, sia anat en temps passat a algunes viles reals, e de aquelles haja amprades algunes quantitats, per subvenir a vostra altesa en la guerra de Granada, prometent-los que aquelles los serien restituhides per vostra magestat.

Supplica per tal lo dit braç real plàcia a vostra magestat provehir e manar ab acte de la present cort, que les dites quantitats sien restituhides a les dites viles reals.

Plau a sa magestat pagar e restituhir a les dites viles lo que re vera se mostrarà ésser-los degut per la dita rahó.

Vicecancellarius. [E.113.2]

[62] Item, senyor, com per furs e privilegis del vostre regne de València, totes les causes criminals ordinàriament pertanguen al justícia criminal de la vostra ciutat de

Xàtiva, e moltes vegades se segueixca que lo loctinent de governador dellà lo riu de Xúquer atenta voler conèixer principalment de les causes dels alcauots e de les dones peccadrius, ço que és gran dan e detriment de la jurisdicció del dit justícia; supplica per tal lo dit braç real, plàcia a vostra magestat, ab acte de la present cort, provehir e manar que lo dit loctinent de governador no se entrameta en les dites causes.

Plau a sa magestat que lo dit loctinent de governador no conega ne puga conèixer de les causes dels dits alcauots e dones peccadrius principalment; mas que de aquelles tant solament conegua lo justícia en lo criminal de la dita ciutat de Xàtiva, salvant emperò al dit loctinent de governador la coneixença dels recursos que los dits alcauots e dones peccadrius emetran a la sua cort, e que açò mateix sia servat en tot lo regne e ciutat de València.

Vicecanceller. [3.5.66]

[63] Axí mateix, senyor, com per disposició de furs e privilegis del vostre regne de València, al justícia de cascuna ciutat e vila real del dit regne pertangua levar les armes, e lo governador, levant algunes voltes les tals armes, sa tengut per disposicions dels dits furs restituyr aquelles al dit justícia en lo criminal; e moltes voltes se segueixca que lo loctinent de governador dellà lo riu de Xúquer, qui habita en la vostra ciutat de Xàtiva, leva moltes voltes armes als vehins de la dita ciutat e aquelles no restitueix ni les vol restituyr al dit justícia en lo criminal, ço que és gran dan e detriment de la jurisdicció de aquell; supplica per tal lo dit braç real plàcia a vostra majestat provehir e manar, ab acte de la present cort, que tostemps que lo dit loctinent de governador levarà armes algunes en la dita ciutat de Xàtiva, aquelles restituexca e sia tengut restituyr al justícia en lo criminal de la dita ciutat.

Plau a sa magestat. E que açò mateix sia servat en la ciutat de València y en tot lo regne. [9.7.10]

[64] Item, senyor, com per disposició de fur de l'alt rey En Pere segon, situat sots la present rúbrica, sia dispost e ordenat lo modo e forma com los assessors dels justícies criminal e civil de la vostra ciutat de València han e deuen ésser elegits; e, de algú temps ençà, en la dita electió ne sien servades algunes noves formes e pràctiques no conformes al dit fur; supplica per tal lo dit braç real plàcia a vostra majestat provehir e manar, ab acte de la present cort, que lo dit fur sia d'ací avant inviolablement observat.

Plau a sa majestat que lo dit fur circa la electió dels dits assessors sia inviolablement observat. Açò ajustat, que perquè la dita electió més justificadament se faça, que los jurats de la dita ciutat e altres que solien entrevenir en la dita elecció, haüt lo parer dels altres advocats qui presents serán, ans de fer aquella presten jurament solemniament, sobre los sants quatre Evangelis, que, postposada tota amor, passió e affectió, posaran en los redolins de la dita electió los juristes que·ls parran més àbils e sufficients per a regir les dites assessories, los quals hajen praticat en la ciutat de València per temps de dos anys, juxta forma de fur, o cinch anys fora la dita ciutat, dins lo dit regne. E que, dels dits redolins, ne sia tret primerament hu, e aquell sia assessor de justícia criminal; e enaprès sia tret altre, e aquell sia agradaut primer, e sega primer, per

assessor de justícia civil; e après sia tret lo tercer, e aquell sia agradauat darrer, e sega lo darrer migan y com assessor ab lo dit justícia.

Vicecancellarius. [1.3.48]

[65] Lo senyor rey, a supplicació de tots los tres braços del regne de València, residents en la present cort, e de voler e exprès consentiment de aquella abilita la persona del magnífich micer Anthoni Agostí, conseller e vicecanceller de sa magestat, enaxí que aquell de ací avant sia hagut, tengut e reputat natural e originari e domiciliat de la dita ciutat e regne de València e se alegre e puixa alegrar de totes les franquees, privilegis, immunitats e libertats que los altres naturals de la dita ciutat e regne de València se poden e deuen alegrar, furs e privilegis lo contrari disponents en res no obstant.

E més avant, considerat que per fur de l'alt rey don Joan, lo primer, situat sots rúbrica "Que letres tocant interès de part a part o del senyor rey no sien signades sinó de canceller o vicecanceller" és dispost e ordenat que qualsevol letres de justícia no tinguen validitat alguna ni sien obehides, sinó signades de mà de canceller o vicecanceller, lo qual dit fur fonch temporal e aquell expirà; e considerat que lo dit fur era molt útil de profitós a la cosa pública del sobredit regne de València, per tal, loant e aprovant aquell, proveheix e mana sa magestat que aquell perpetualment sia observat.

E per major expressió e declaració de aquell, proveheix e mana que les dites letres de justícia, tocant interès de part a part o de sa magestat o de son fisch, no-s puiquen obtenir, traure o impetrar sens "vidit" o signatura del canceller, vicecanceller o regent la real cancelleria; enaxí que en cascuna de les dites letres haja de ésser la signatura del vicecanceller, qui serà natural del dit regne de València, si en la cort n'i haurà. E si altrament serà fet, que les tals letres no puiquen traure ne expedir, ni aquelles tinguen validitat alguna, ni sien obehides per los officials a qui seran dirigides; les altres coses en lo sobredit fur dispostes restant en sa força e valor.

Vicecancellarius. [1.14.11]

[66] Item, senyor, per quant a causa dels fochs que-s lancen en les muntanyes e exares en lo vostre regne de València, en los mesos de juliol, agost e setembre, cremant dites xares, se seguexen molts dans als arroços, veremes, garrofes e altres fruyts, los quals fruyts ab los bochorns e fochs se scalden e venen en total perdició. E axí ne reben disminució los drets e terços de delme de vostra altesa, e per lo semblant se seguexen moltes malalties en los hòmens, e senyaladament ne reb gran gran la vostra ciutat de Xàtiva e son terme.

Per ço supplica lo braç real del dit regne a vostra magestat, sia de sa mercè provehir e manar que los dits fochs no-s lancen en los dits mesos de juliol, agost e setembre en les muntanyes e xares del dit regne, cremant aquelles. E açò per obviar als dits dans, manant ab grans penes, al portantveus de governador general, e als loctinents de governador dellà Xúquer e de la Plana, cascú en sa juredicció, que no permeten que los dits fochs sien lançats en los dits mesos e temps, executant los contrafahents en les penes per los dits governadors imposadores.

Plau a sa magestat que los dits fochs no sien lançats en los mesos de juliol, agost y setembre, sots les penes a arbitre de sa magestat, e de sos oficials imposadores.

Vicecancellarius. [E.55.2]

[67] SENTENTIA GRAVAMINUM. Ferdinandus rex. Anno M.D.X. Montissoni.

Als greuges offerts per moltes ciutats e viles reals del regne de València e altres particulars persones, en les corts generals celebrades per lo alt rey don Ferrando, rey e senyor nostre, en lo any mil D. y deu, en la vila de Monçó, són stades fetes per los provehidors de greuges, per la part del senyor rey e per la dita cort deputats les provisions següents:

Augustinus Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte nobilis Tristanni de Perellós, omnes provisores concorditer provident quod quia lis pendet inter partes, nec aliquod gravamen deprehenditur; ideo dicunt non esse gravamen curie, sed quod pro expeditione iustitie fiat commissio, cum qua mandetur gubernatori iudici cause, quod infra duos menses promptam et expeditam faciat iustitiam, postquam processus fuerit in puncto accordii. Et si voluerit dictus Tristannus, quod sibi concedatur provisio cum qua processus veniat causa recognoscendi, mandant sibi concedi. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte heredum Iacobi Aguilar quondam, vicecancellarii in regno Valentie, quia iam fuit factum compromissum cum regia magestate; ideo nihil provident, sed decidatur causa per sententiam arbitralem. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte Ludovici Mascó, petentis tres mille solidos, cum non constet de intentione dicti Ludovici Mascó; ideo, omnes provisores provident quod absoluto fisco, seu regia magestate imponatur silentium dicto Ludovico Mascó, prout imponunt cum presenti. Vicecancellarius.

In gravamine oblato per Guillermmum Raymundum Carroç, filium nobilis Beatricis de Castellví, tanquam heredis Carrotii de Vilaragut eius quondam viri consimili gravamini dicti Ludovico Mascó, provident idem quod in precedenti. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte nobilis Nicolai de Vilarig, quia non fuerunt aliqua acta producta pretensum gravamen probantia; ideo provident idem quod in duobus proximis gravaminibus fuit provisum. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte ville de Ontinyent, super tribus mille solidis quos dicit mutuo, tradidisse Ludovico Ferrer, de mandato domini Regis, omnes provident condemnando dominum regem ad observantiam actus curie super hoc editi. Vicecancellarius.

Idem, ut in proximo provident in gravamine oblato per villas regias, respectu expensarum factarum in recuperatione baronie de Arenós et vicecomitatus de Chelva, constituto de mandato regio, seu officialium suorum eius nomine, et de expensis per eos factis in dicta recuperatione. Vicecancellarius.

Item, provident in gravamine oblato pro parte quarundam villarum regalium ratione mutui facti dicto Ludovico Ferrer, ex provisione regia, pro guerra Granate, ut in gravamine oblato pro parte ville de Ontinyent. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte Petri de Cardona, omnes provident quod revocatis literis privatis, mandet dominus rex quod sententie regie mandentur executioni per gubernatorem Rossilionis, prout de iure sunt exequende. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte Thome de Proxita, petentis quatuordecim mille trecentos triginta quatuor ducatos auri, ex residuis administrationis thesaurarie generalis domini regis Alfonsi; quia nec gravamen est instructum, nec dominus rex nunc feliciter regnans succedit in regno Neapolitano iure hereditario, sed iure sanguinis et investiturarum summorum pontificum et alias, pro tanto et alias repellunt dictum gravamen. Vicecancellarius.

Idem, ut in proximo provident in gravamine per eundem Thomam, oblato super quadam petia terre, et quodam orto civitatis Neapolitane. Vicecancellarius.

in gravamine oblato pro parte Ioannis Centelles de Sentlir, omnes provident quod mandetur gubernatori, quod dum processus super dictis molendinis fuerit in puncto accordii sententiam proferat infra duos menses etsi voluerit concedatur causa recognoscendi. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte Iacobi de Pallars, super tribus mille florenis, quia non constat de pretensis; ideo omnes absolverunt prout absolvunt dominum regem. Vicecancellarius.

Ideo, omnes in gravamine oblato pro parte Ludovici de Pallars, tanquam heredis egregii Rogerii de Pallars, patris sui, quondam vicecomitis de Chelva. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte sindici ville Castillionis, contra privilegium obtentum pro parte ville Morelle, provident omnes provisos, quod quia gravamen non est instructum, quod fiat commissio gubernatori, qui servatis servandis faciat iustitiam. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte civitatum Oriole, et Alicantis, super iure quitandi, et iudicandi de Bonaguerra, et cetera; quia est contentio inter duos baiulos, provident quod non est gravamen curie, attento maxime quia iam per literas iustitie est provisum committendo dictam causam consilio doctorum, de regio consilio Valentie, prout provisum extitit. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte Gasparis Ledio, provident quod gravamen non est instructum. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte Gasparis, batle de Alacant et aliorum, quia gravamen est fundatum, provident quod sublato omni impedimento, fiat executio marcarum. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte ville Castillionis, super sale, provident quod non procedit quia sententia regia non facit ius, quo ad omnes et signanter, quia iam fuit provisum per actum curie. Et ideo serventur acta curie, et fori super hoc noviter editi. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte nobilis Ludovici de Calatayut, petentis interpretationem fori capituli Cathalonie regis Martini, super executione censualium in rubrica "De re censita", quia gravamen non est instructum, nec est gravamen curie posito, quod esset instructum. Ideo provident quod non procedit. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte nobilis et egregii Alfonsi de Cardona, super iuredictione, quia gravamen non est instructum, ideo non procedit. Vicecancellarius.

In gravamine per eundem oblato super pretio de Alcodar, quia iam fuit petitum in curiis Oriole et satisfactu, ut in foris Oriole patet; ideo provident quod non procedit. Vicecancellarius.

Idem provident in alio gravamine per eundem oblato, super Ebo et Gallinera. Vicecancellarius.

In gravamine oblato per Gueraldum Bou, dominum de Millars, provident quod dominus rex mandat thesaurario Alfonso Sanchiz, quod restituat quantitatem dicto Bou pertinentem, previa ratione iuxta formam fori regis Alfonsi primi, rubrica "De iurisdictione omnium", et eundem condemnant ad restitutionem quantitatis predicti, iuxta fori formam. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte nobilis Ioannis Castellà, per nobilem egregium Onufrium de Cardona, quia dictus Ioannes Castellà est mortuus, et gravamen non est instructum; ideo salvant ius heredi dicti Ioannis Castellà, et ab instantia presentis fiscum absolvunt. Vicecancellarius.

In gravamine oblato per dictum Onufrium de Cardona, super dote filie sue, quia est factum compromissum cum domino rege; ideo nihil provident sed remittunt provisioni dictorum arbitrum. Vicecancellarius.

In gravamine oblato per vicecomitem de Chelva, super saliniis, quia est factum compromissum cum domino rege; ideo nihil provident sed provisioni arbitrum remittunt. Vicecancellarius.

Idem, in gravamine oblato per Franciscum Domingo, super saliniis d'Estubeny. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte dominorum de les carniceries, super privilegio concesso Ludovico Ferrer, militi, quia agitur de prejudicio tertii, et pendet lis indecissa; ideo mandetur baiulo cui causa est commissa, quod servando formam commissionis sibi facte, expeditam faciat iustitiam, servando formam antiqui privilegii quatenus de iure servari debeat. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte ville Algezire, super iurisdictione de Alberich, quia constat de litispendentia; ideo provident quod non est gravamen curie. Vicecancellarius.

In gravamine oblato per eandem villam super iurisdictione loci de Alcocer, quia gravamen non est instructum, provident quod non procedit gravamen. Vicecancellarius.

In gravamine per eandem villam oblato, super iurisdictione de Benimuslem, provident quod mandetur baiulo generali coram quo lis pendet, quod iustitiam faciat expeditam infra duos menses postquam processus fuerit in pucto accordi. Vicecancellarius.

In gravamine oblato per eandem villam, super loco de Muntartal, providet quod fiat commissio locumtenenti generali Valentie, quod partibus auditis, faciat iustitiam, habita illa ratione de actu curie facto in Oriola que de iure haberi debet. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte Ludovici Iuliani, provident condemnando dominum regem, ut cum effectu compellant commissarium, vel commissarios, ut personaliter accedant ad villam de Ixar, et de La Pobla de Ganyen, et ibi stet et stent donec cum effectu exequantur provisiones, et excecuciones obtente per dictum Iulià, pro pensionibus censualium iuxta foros Aragonum. Et si forte dicti commissarii erunt impediti aliquo iusto impedimento, provident quod mittantur commissarii nominandi per dictum Iulià, ad quem seu quos constituendum et creandum seu creandos dominum

regem condemnant. Et si predicta cum effectu non fuerint facta per dominum regem, condemnant dominum regem ad totum interesse dicti Iulià. Vicecancellarius.

In gravamine oblato per villam Algezire contra baiulum dicte ville, gravamen non est instructum; ideo provident quod non procedit gravamen de presenti. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte brachii militaris super sententia de murs e valls contra dominum regem pretense, non constat. Ideo dicti provisores repellunt ipsum gravamen respectu domini regis, respectu vero ipsarum partium provident quod fiat commissio iustitie similis provisionis facte ad supplicationem brachii ecclesiastici. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte creditorum baronie de Arenós, provident quod non est gravamen curie; ideo ipsum repellunt. Salvant tamen iura creditoribus, qui non compromiserunt cum regia magestate, si que habent et eis competunt contra regiam magestatem ut eandem ducere possint in debita instancia. Vicecancellarius.

In gravamine oblato pro parte nobilis Hieronymi Castellà, provident quod attento quod dictus Hieronymus Castellà non venit intra tempora prefinita, et attento quod secretum non privat aliquem a sua possessione, nec potest dici iniuste provisum, donec de iniustitia constiterit parte convocata, ad cuius instantiam provisum fuit, et que in presentiarum se opponit; ideo provident quod non est gravamen curie, nec admitendum; sed quod dictus Hieronymus Castellà iustitiam petat iure ordinario.

Vicecancellarius. [E.114.1]

[68] Primerament, senyor, com la experiència haja mostrat e mostre, que en la solució e pagament del dret del general de la sal, se fan e cometen molts frauds e abusos, en tant que exceptada la ciutat de València, en la qual lo dit dret se paga complidament, en totes les altres parts del regne qui no paguen per taixats e avenguts, no's paga la meytat del què's deuria pagar del dit dret del general de la sal, lo que és gran dan e disminució dels drets de la dita generalitat. Supliquen per tal sia de vostra magestat, per augment del dit dret, e perquè aquell complidament se pague, provehir e manar ab acte de la present cort, que en totes les parts del regne de València, exceptat la dita ciutat de València, dins los murs de aquella lo dit dret se pague de la sal per tatcha, e com a tatchats e avenguts de aquesta forma: que cascuna casa del dit regne poblada, pague e sia tenguda pagar hun real cascu any per casa, e dos reals per centenar de bestiar, en lochs dels dits sis sous de general per cafiç. E que les carneries, porcaters e peixcadors, paguen segons que seran avenguts ab los dits diputats, e que tots los sobredits avenguts hajen e deguen haver e ls sia venuda la sal a rahó de huyt sous lo cafiç, franca de general. E que circa la execució e custòdia del dit dret, sia servada la forma que als deputats millor parega, remetent-ho a la conexença de aquells.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.1]

[69] Item, senyor, que en lo sobredit capítol que parla dels avenguts, no sia entesa ni compresa la sal de La Mata e cap de Cervera e altre qualsevol que exirà del dit

regne de València, mas que de aquella se pague e haja de pagar hun sou per cascun cafiç de general que serà tret, segons la forma antiga e acostumada.

Plau al senyor rey, restant en facultat als deputats de fer a sa altesa la cortesia que'l parrà, segons ha acostumat.

Vicecancellarius. [E.77.2]

[70] Item, senyor, que cascun any en lo mes de agost, segons és acostumat, lo col·lector qui irà a col·lectar lo dit dret de general de la sal per lo dit regne, en cascuna ciutat, vila o loch, demane als jurats de la dita ciutat, vila o loch, si seran chrestians, e, si no seran chrestians, als senyor e batle de la dita universitat e aljames de moros lo manifest, axí de les cases com dels qui tenen bestiar en la dita ciutat, vila o loch. E los dits senyors, batle e jurats, cascun en sa ciutat, vila o loch, dins tres dies comptadors de la ora que serà arribat a la dita ciutat, vila o loch, migañant jurament, que presten en poder del dit col·lector, li donen verdader manifest del nombre de les cases que són, e dels qui tenen bestiar en la dita ciutat, vila o loch. E facen venir de continent denant lo dit col·lector, los que tenen los bestiar e cascun de aquells, ab jurament que preste en poder del dit col·lector, li manifeste quin nombre de bestiar té. E fet lo dit manifest, los dits jurats, dins los dits tres dies, donen al dit col·lector de comptants, la quantitat que summarà lo dit dret, franca de despeses de plegar per lo nombre de les dites cases e bestiar. E si passats los dits tres dies, a causa del dret se detindrà lo dit col·lector, que per cascun dia del que's detindrà en la dita ciutat, vila o loch, li paguen set sous de salari com és acostumat. Açò, emperò, declarat que lo dit col·lector, ultra lo dit manifest que li donaran, puga comptar axí les cases com los bestiar; e si trobarà que li hajen donat falç manifest, sien encorreguts en pena de vint y cinch lliures per lo dit falç manifest, applicadors al dit general.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.3]

[71] Item, que en lo compte de les cases de cascuna ciutat, vila o loch, per a pagar lo dit hun real per casa del dit dret, en cascun centenar de cases sien deixades cinch cases franques per los pobres.

Plau al senyor rey. [E.77.4]

[72] Item, que si algun senyor de ciutat, vila, o loch, o algun jurat o altre qualsevol official o regidor de universitat, axí de real com de senyor ecclesiàstich, militar, o de ciutadà, o altra qualsevol persona de qualsevol stat, prehemència o condició sia, qui per qualsevol via pública o amagada, directament o indirecta, donarà o donar farà empaig o impediment algú, axí al compte de les dites cases e bestiar, com a la execució, exactió e col·lecta del dit dret, encórrega e sia encorregut ipso facto en pena de mil sous, applicadors a la generalitat. La execució de la qual pena facen los deputats a consell de son assessor.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.5]

[73] Item, per squivar molts fraus que·s porien cometre en la gabella de València, en lo vendre de la sal, sia provehit e ordenat que lo gabellot o venedor de la sal de la gabella de València, en la casa o duana de la sal que és o serà dins los murs de la ciutat, no vena ni puxa vendre sal en la dita casa, a menor preu de quatorze sous per cafiç, compresos en lo dit preu los sis sous per cafiç del dit dret del general. Dels quals, lo dit gabellot done compte e rahó, com és acostumat, al dit general. E per provehir bé de sal als de la dita gabella de València, qui stan e habiten fora los murs de la dita ciutat de València, axí en los ravals, alqueries, lochs de la orta e contribució de aquella, com altres del regne qui són e an acostumat ésser de la dita gabella, sia provehit e ordenat que lo gabellot de la sal de la dita gabella de València, tinga e sia tengut e obligat tenir fora los murs de la dita ciutat, en lo carrer vulgarment dit de Morvedre, una bona tenda de sal ben fornida de sal, bella, bona, e neta de broça, e rebedora, la qual vena tan solament als dits taxats e avenguts per lo dit general de la sal, a rahó de huyt sous lo cafiç, e no més sots pena de vint y cinch liures, applicadores lo terç al general, lo terç a l'accusador e lo terç a la part interessada.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.6]

[74] Item, que la sal en les nou cases o gabelles de vostra magestat, e en la tenda que serà en lo camí de Morvedre, de fora los murs de València, no·s vena ne·s puxa vendre per manquement de sal o bondat de sal, ni per neguna causa, necessitat o consideració, per urgent que sia, a més preu de huyt sous per cafiç, entès e comprès en los dits huyt sous de preu les manufactures e despeses de la dita sal; exceptat en la casa o duana que és e serà dins los murs de aquella, que·s vena a XIII sous lo cafiç, com dit és dessús. E si lo contrari serà fet per lo dit gabellot, ço és que venès la dita sal a més preu lo cafiç de huyt sous, com és dit dessús, encórrega per cascuna vegada en pena de vint y cinch liures, applicadores lo terç al general, l'altre terç a l'accusador, e l'altre terç a la part interessada.

Plau al senyor Rey.

Vicecancellarius. [E.77.7]

[75] Item, que vostra magestat no puga diminuhir lo nombre de les nou gabelles de la sal en lo dit regne, per quant la disminució de aquelles seria damnosa a tot lo regne, ans aquelles sien e stiguen en les parts que huy stan, ço és en la ciutat de València, e l'altra en la ciutat de Xàtiva, l'altra en la vila de Alzira, l'altra en la vila de Burriana, l'altra en la vila de Paníscola, l'altra en la vila de Cullera, l'altra en la vila de Vilajoyosa, l'altra en la ciutat de Alacant, e l'altra en la ciutat de Oriola.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.8]

[76] Item, que los gabelots e venedors de la sal en les dites nous gabelles de vostra magestat, tinguen e hagen a tenir cascú de aquells en la casa o duana de la dita sua gabella, compliment de sal per als de la sua gabella, de forma que tots los de la dita gabella, anant per sal a la dita gabella, no troben abundantment al dit preu de huyt sous lo cafiç. E si no·n trobaran en la dita casa o duana, o·l serà feta alguna difficultat en vendre'ls la sal, que lo tal comprador requira lo dit gabelot o venedor de la dita sal li vena sal al dit for. E si aquell responderà que no hi ha, o per alguna via recusarà vendre la sal al dit for, que lo tal comprador de la dita requesta e resposta, faça rebre acte públich per algun notari si n'i haurà, e si no n'i haurà ne faça hun testimonial scrit de mà del batle, o de algun altre official o de algun capellà de la dita ciutat, vila, o loch hon serà la dita casa o duana de la sal. Per lo qual acte e testimonial pague dos sous al notari qui·l rebrà, o al batle o altre official o capellà qui lo dit testimonial farà. E lo dit notari no puga recusar de rebre lo dit acte, e lo dit batle o altre official, o lo capellà que seran requests, no puguen recusar de fer lo dit testimonial, e liurar-lo de continent a la part qui·l requerrà. E si u recusaven, que lo qui u recusarà de fer e liurar-lo, encórrega en pena de cent florins, partidors ut supra. E ab lo dit acte o testimonial, vaja lo dit comprador a comprar sal a qualsevol altra gabella de vostra magestat que ben vist li serà, en lo qual lo gabelot de la dita gabella, vehent lo dit acte o testimonial, li haja de vendre sal al dit preu de huyt sous per cafiç. E açò·s farà a totes despeses e dans del dit gabelot, qui no tindrà sal en la dita sua gabella, o no li'n haurà volgut vendre; lo qual dan e despeses sia de aquesta manera, ço és que lo gabelot que no tindrà sal, pague al qui volrà sal e no'n trobarà o no li'n volrà vendre los dits dos sous del dit acte o testimonial, e mig real per cascuna legua de tantes legues com hi haurà de la dita duana, que no y haurà sal, o no hauran volgut vendre fins a l'altra duana o casa de la sal de l'altra gabella, hon irà a comprar la sal. E ultra los dits dans e despeses, lo gabelot o venedor de la dita sal, qui no tindrà sal per a vendre en la dita sua gabella, per cascuna vegada que serà trobat sense sal, o que no voldrà vendre, encórrega en pena de deu liures, applicadores ut supra.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.77.9]

[77] Item, que les mesures de la sal de totes les gabelles de vostra magestat, sien redreçades e reformades e affinades per lo mustaçaf de la ciutat de València, ab lo patró que aquell té en la dita ciutat. E que los gabelots o venedors de la dita sal no puguen mesurar la dita sal, sinó ab les mesures redreçades e marcades per lo dit mustaçaf. E la dita sal que vendrà sia bella, bona, e neta de broça, e rebedora. E si lo contrari feÿen, que per cascuna vegada que contrafaran en qualsevol dels dits casos, encórreguen en pena de vint y cinch liures, partidores segons que dit és dessús.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.77.10]

[78] Item, que cascun particular en la ciutat e regne de València, puga per obs de sa casa coure e fer coure sal, sens licència del batle general ni de nenguna altra persona.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.11]

[79] Item, que lo batle de cascuna ciutat, vila o loch hon són ordenades e assentades les nou cases o duanes de la sal, en tot lo dit regne, executen e sien executades les dites penes en los dits gabellots o venedors de la dita sal. E facen satisfer e pagar al dit comprador, qui no haurà trobat la dita sal, o no li n'hauran volgut vendre les dites despeses e drets, segons és dit dessús; les quals execucions facen e sien tenguts fer promptes, e sens solemnitat de dret ni de fet, mas com en fets fiscals.

E si eren tarts a fer la dita execució, o no la volien fer dins hun dia, que de cascú de aquells se haja recors al batle general de València, e en tal cas lo dit batle local pague les dietes e despeses del dit recors, si en aquell subcumbirà. E lo dit batle general, en lo dit cas, faça la dita execució, e perquè los dits capítols millor sien servats, e les dites penes sien executades, axí lo dit batle general com los dits batles locals presten sacrament a nostre senyor Déu, e als sancts Evangelis de aquell, en presència dels diputats del dit general, que servaran los dits capítols, e executaran en son cars les dites penes als dits gabellots o venedors de la sal; lo qual jurament presten lo dit batle general, tantost que per los dits diputats ne serà request, e-l faça prestar en València als dits batles locals, dins quinze dies après que per los dits diputats ne serà request. E d'aquí avant cascun batle, en lo introhit de son offici, preste lo dit jurament en presència dels dits diputats del dit general; dels quals juraments reba acte lo scrivà del dit batle general.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.12]

[80] Item, considerat que la nova forma dessús entroduhida per la exactió del dit dret de la sal és útil al dit general, com per aquella se augmente molt lo dit dret, e per a conservació de aquella és molt necessari la observança dels prop precedents en orde set capítols, la execució e fer observar dels quals principalment se guarda a vostra magestat, e per aquella als seus batles general e locals en lo dit regne; e per ço sia cosa justa que la cura e sollicitud de fer servir e executar los dits set capítols e coses en aquells contengudes, tinguen los diputats e síndich del dit general a despeses del dit general. Per tal, ab lo present acte, sia donada potestat al síndich del dit general, que prechint autoritat y provisió dels dits diputats a despeses del dit general, faça part ligitima per totes e qualsevol universitats e aljames del dit regne e singulars de aquells, axí davant vostra magestat, supplicant aquella com davant los dits batle general e locals per a fer servir los dits capítols e executar les penes de aquells, mantenir e defendre la execució e observància de aquells, e fer-hi tot ço e quant sia mester per a la observança e execució dels dits capítols.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.13]

[81] Item, que si algú o alguns habitants o domiciliats dins los murs de la ciutat de València, compraran o comprar faran en la tenda de la sal del camí de Morvedre, o

en altra qualsevol part fora dels murs de la dita ciutat, o per qualsevol via usaran dins los murs de la dita ciutat de qualsevol sal comprada, o haguda de fora los murs de la dita ciutat, que sia encorregut e encórrega per cascuna vegada en pena de vint y cinch lliures, applicadores lo terç a l'accusador, e les dos parts al general. En la mateixa pena encórreguen e sien encorreguts los qui per avengut compraran sal de qualsevol gabella, e la vendran, donaran o leixaran a qualsevol habitant o domiciliat dins los murs de la dita ciutat de València, per a usar de aquella dins la dita ciutat. La execució de les quals penes facen los diputats e administradors del dit general.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.14]

[82] Item, que vostra magestat, ab acte de la present cort, renuncie a l'acte que en lo any mil CCCC LXXXVIII fonch fet entre vostra altesa e los diputats que lavors eren, sobre lo augment del general de la sal. En axí que lo dit acte sia cancel·lat de forma que a vostra magestat no puga approfitar, ni al general noure, e tot lo dit dret reste en mera libertat e disposició dels diputats, pux aquell se carrega per servey de vostra magestat.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.15]

[83] Item, senyor, com la opinió de molts sia, que pagant-se com se paga lo dit dret del general de tall de brocats, sedes, draps y altres coses de tall, per los compradors dels dits draps o sedes, se fa gran frau a la dita generalitat, hi·s crega que molt millor se pagarà lo dit dret de tall, si aquell havien a pagar los venedors dels draps e de les sedes.

Supliquen per tal plàcia a vostra magestat, ab acte de la present cort, donar licència e facultat als dits diputats qui ara són y per temps seran, que si·l parrà que sia pus profitós e útil per a la dita generalitat que lo dit dret del tall se pague per los venedors, que ho puguen statuhir e ordenar, e fer sobre açò los capítols necessaris, dexant-ho a sa voluntat e discreció.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.16]

[84] Item, que les subastacions e vendes dels drets del general que los diputats fan e acostumen fer cascun trienni, se facen públicament en la lonja de mercaders de la dita ciutat de València, e en les dites subastacions dels dits drets, per a liurar aquells, no s'i ensenga candela com s'és acostumat en temps passats, mas que los dits drets se liuren públicament sens ensendre-y candela, a coneguda dels diputats, ab consell dels comptadors e altres oficials del dit general, si e segons que per actes de cort parlants de les vendes dels dits drets los és ja permès y és statuhit y ordenat.

Plau a sa magestat axí's faça si'ls parrà als diputats.

Vicerecancellari. [E.77.17]

[85] Item, que totes e qualsevol persones de qualsevol stat, preheminiència o condició sien, qui menaçaran, subornaran ab pecúnies o en altra qualsevol manera, o pregaran, o menaçar, subornar, o pregar faran algú o alguns que no diguen en los dits drets del general, en tots juncts o en les filloles o quartes de aquells, que venen e acostumen vendre los deputats del dit general, o que no compren aquells, offerran, offerir faran los qui compren los dits drets o algú de aquells, que sien excommunicats.

E ultra la dita pena de excommunicació, sien encorreguts e encorreguen en pena de mil florins d'or, applicadors a la generalitat.; la execució de la qual pena facen los deputats e no altri, a consell de son assessor, tota appellació e tot recurs just o injust cessants, e no admesos en les matexes penes de excommunicació e pecuniària, encórreguen los deputats e altres oficials del dit general qui faran lo dessús dit, o per les dites vendes fahedores dels dits drets pendran e rebran subornacions algunes dels dits arrendadors, per vendre'ls o liurar los dits drets. E la execució de la pena pecuniària en què los deputats o altres oficials del dit general, per les rahons dessús dites seran encorreguts, facen los deputats del dit general qui après de aquells seran.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.77.18]

[86] En les sobredites penes de excommunicació e pecuniària, sien encorreguts e encórreguen los senyors de ciutats, viles e lochs, e los batles, justícia, jurats e altres qualsevol oficials o regidors de universitat o aljames, axí reals com de senyors e altres qualsevol particulars qui per obs dels dits senyors o de les universitats compraran o comprar faran, o après de haver-los comprats algun particular, los hi pendran o pendre faran los dits drets del general o algú de aquelles, de les dites ciutats, viles o lochs que seran senyors, o tendran lo regiment de aquelles en les dites penes d'excommunicació e pecuniària, no sien entesos ni compresos los particulars de alguna universitat o aljama, qui per obs d'ells matexos compraran los dits drets, per obs e utilitat dels senyors o universitats dessús dites.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.77.19]

[87] En les sobredites penes de excommunicació pecuniària, sien encorreguts e encórreguen los qui en les dites ciutats, viles e lochs de hon seran senyors, o hon seran batles, justícies, jurats o altres oficials, no donaran col·lectors e taulegers per a col·lectar e executar, e regir lo dit dret en la sua ciutat, vila o loch, iuxta forma de l'acte de cort del dit general, o no dexaran logar casa o dar posada, o vitualles, per a menjar en la sua ciutat, vila, o loch, als taulegers, col·lectors, executadors e guardes dels dits drets, o de algú de aquells.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.77.20]

[88] E perquè la dita pena de excommunicació, en lo contengut en los dits tres capítols, sorteixca son degut effecte, sien decretats los dits capítols en sguart de la dita

pena de excommunicació, tantost per lo vicari general de l'archebisbat de València, e los bisbes de Tortosa, de Sogorb e de Cartagènia, e los vicaris generals e officials de aquells, cascú en son diòcesis dins lo dit regne, la dita excommunicació publiquen e facen publicar cascun any, lo jorn de cap d'any en la seu de València, e en totes les altres sglésies de la dita ciutat e regne de València.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.77.21]

[89] Item, los sobrecol·lectors, guardes de mar, taulegers de les taules de la ciutat e regne de València, axí dels talls com de les mercaderies e altres qualsevol officis de la exactió e custòdia dels dits drets, tocants e pertanyents als dits arrendadors, per guardar e plegar los dits drets, tostemp que los dits drets se vendran, sien en mera disposició e voluntat dels compradors dels dits drets o dret. E los deputats e altres officials del dit general, o algú de aquells ans de vendre los dits drets, ni après de haverlos venut, no demanen als dits compradors de aquells los sobredits officis o algú de aquells.

En lo present, emperò, capítol, no sien entesos ne compresos los tres officis de les taules del general de la ciutat de València, ço és lo offici del libre e magerra e lo offici dels albarans de la taula del general de les mercaderies e lo offici del libre major de jornades de la taula del dret del general del tall del drap; com los dits tres officis ab antiquo stiguen a disposició dels deputats, e per ço resten en la mateixa disposició de aquells. Açò ajustat, que si en lo temps dels arrendaments, los qui diran en los dits drets o faran dir en aquells tal quantitat, ab condició que·l leixen los dits tres officis, que parega útil al dit general que los deputats leixen los dits llibres e officis als dits compradors.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.77.22]

[90] Item, que los deputats del dit general en cascun trienni de deputació, sien tenguts una vegada en lo dit trienni trametre hu dels dits deputats qui aquells concordantment elegiran a fer visita general per tot lo regne, en les taules del general, axí de les mercaderies com dels talls. E si fraus trobarà, aquells e los fraudants e cometents los dits fraus, execute, proveïxca e castigue iuxta los actes de cort, capítols, ús, costums e pràtiques del dit general. E que lo dit diputat a la dita visita porte ab si lo síndich y scrivà del dit general o substituhits de aquells e los porters del dit general. Emperò, si los drets del dit general seran arrendats e venuts, que lo diputat qui irà a fer la dita visita sia elet per los dits diputats, a nominació y voluntat dels arrendador o arrendadors de tots los dits drets del general, vulgarment dits lo margalló, e en tal cas no vaja lo síndich a la dita visita, si donchs per los dits compradors demanat no y serà. E los salaris dels dits diputat, e scrivà, síndich e porters, se paguen dels fraus e penes que executaran en la dita visita. E si no y bastaran lo que y fallirà, se pague dels fraus que entre l'any se executen en la ciutat de València.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.77.23]

[91] Item, que los administradors del dit general, qui d'ací avant seran en lo principi de lurs officis, e ans que regesquen aquells, presten e sien tenguts prestar sacrament y homenatge en poder dels administradors vells, que bé e lealment se hauran en los dits officis, e servaran en les judicatures los actes de cort e capítols del dit general, e lo matex sacrament e homenatge presten los subdelegats de aquells en poder dels administradors que seran elets. E que los dits administradors o lurs subdelegats, hajen a tenir en la casa de la diputació sitiada dos dies cascuna setmana, ço és lo dimarts e lo divendres, après de levat Déu si feriat no seran, e si seran feriat en los dies subsegüents no feriat.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.24]

[92] Item, que lo clavari rebedor de les pecúnies del dit general, en lo principi de son offici e ans que use ne exercesca aquell, faça obligació e done fermances e principals obligats ensemps ab aquell, e per lo tot de donar bon compte e rahó de les pecúnies que rebrà, e restituir e tornar la quantitat que restarà aquell deutor al dit general, iuxta forma dels actes de cort del dit general, parlants del compte del dit clavari; les quals fermances done e sia tengut donar, a coneguda dels dits deputats o la major part de aquells, puix n'i haja de cascun braç. E que no puixa usar lo dit clavari del dit offici, fins haja fet la dita obligació e donades les dites fermances. E lo dit clavari, axí com pagarà los albarans del dit general, done hun tall en cascú de aquells, de forma que no puga més córrer.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.25]

[93] Item, que los jutges comptadors del dit general o lurs subdelegats sien tenguts, una vegada cascun mes, comptar en la casa de la diputació los albarans que lo clavari rebedor de les pecúnies del dit general haurà pagar lo mes enans, axí de pensions de censals com de salaris e despeses, iuxta l'orde que lo dit clavari portarà en los pagaments e los dits albarans que hauran comptat e admès en compte, al dit clavari tallaren e aquells tallats ab lo scrivà del dit general, leixaran en lo archiu de la casa de la diputació, e allí stiguen custodits e guardats.

E aquells regoneguen en lo finament e diffinició que faran del compte de la claveria de cascun any. E lo dit capítol sien tenguts jurar los dits comptadors, o subdelegats de aquells, per quant regiran per sos principals en lo introhit de lurs officis, e ans que usen de aquells, si, emperò, per los dits comptadors per causa de mortaldat eren absents de la dita ciutat de València, que durant tal absència no sien obligats al dit jurament.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.26]

[94] Item, que los deputats e administradors del dit general, per mer offici, inquirint e sent inquirir fraus fets al general, entren e facen entrar lurs ministres e

guardes en lo alfòndich e moreria de València y en altre qualsevol loch per privilegiat que sia, sens licència ni convocació del batle general ni de altre official ni persona alguna, com fins ací ho hajen acostumat fer.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.27]

[95] Item, que los diputats del dit general tinguen licència e facultat llibera de fer e crear e elegir síndich, porters e tots altres ministres e guardes, per obs dels affers e negocis de la diputació e generalitat, confermant encara ab lo present acte de la present cort les elections ja fetes per aquells ab los salaris acostumats. E que en les dites elections fahedores de síndich e porters, en cars de mort o renunciació de aquells, serven la pràctica de la electió de advocat escrivà del dit general, per acte de cort introduhida. Açò entès e declarat, que la electió de guardes de dits drets, facen a temps cert o a voluntat dels dits diputats qui·l faran, e dels que après succehiran en los dits officis de diputats, donant-los si'ls semblarà lo salari que·l serà ben vist, e de la forma que millor los semblarà. Los quals guarden los dits drets, per tots los camisn, ciutats, viles, lochs, ports e platges del dit regne, e per los deserts.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.28]

[96] Item, que vostra magestat e la sereníssima senyora reyna e son primogènit, los inquisidors de la herètica pravitat, e altres officials e ministres del dit sanct offici, e totes e qualsevol persones de qualsevol ley, dignitat, condició o stat sien, axí ecclesiàstichs com seglars, e axí chrestians, moros, com juheus, e axí stranys com privats, sia e sien tenguts pagar los dits drets del general, axí los que ja són imposats com los que s'imposaran si alguns se n'i imposaven en la present cort, e o en e per virtut de acte de cort de aquella, axí com ja per actes de cort y és y són tenguts e obligats pagar. E que vostra magestat pague los dits drets de les robes, monicions e mercaderies obligades a pagar lo dit dret que ha tramès e trametrà, axí en Orà, Bogia, com en altres terres conquistades e conquistadores, axí per provehir aquelles, com lo exèrcit de gent d'armes de la dita conquesta.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.29]

[97] Item, que sia provehit ab acte de la present cort, que los censals del dit general, axí los carregats com los que·s carregaran, no·s puxen carregar a major for de setze diners per liura, que és a XV mília per mil·ler. E que los dits censals que s'hauran a carregar, se hajen a carregar a vehins e habitants del dit regne. E que no·s puguen carregar a alguns stranger o strangers, mentres se trobaran diners dels habitants del regne. E que los dits habitants, quant faran los dits carregaments, hajen a prestar jurament e sien requests de prestar jurament en poder dels diputats, que los diners e preus dels dits carregaments que·l·ls faran són propis de aquells o de altres vehins e habitants del dit regne.

Plau al senyor rey.
Vicecancellarius. [E.77.30]

[98] Item, que los oficials e ministres de la diputació, ab sos acompanyats, compradors, col·lectors, taulegers e guardes, e altres qualsevol ministres dels dits drets, puguen portar qualsevol armes, axí defensives com offensives, per la defensió e custòdia de lurs persones, com ne tinguen molta necessitat per causa dels dits drets. E que lo loctinent general governador, ne altre qualsevol oficial, inferior o superior, no'l puga levar les dites armes, ne molestar-los a causa de aquelles, puix les porten honestament e no sien trobats en lochs desonestes.

Plau al senyor rey.
Vicecancellarius. [E.77.31]

[99] Item, com lo dit general, en virtut de dos actes de cort, la hu fet en la vila de Monçó, a XXII del mes de setembre any mil CCCC.LXX., l'altre en la ciutat de Tortosa, a XX de dehembre dit any, sia obligat en huyt mília cent sis sous e huyt diners censals, carregats en virtut dels dits dos actes de cort a diverses persones en diversos contractes, los preus dels quals són cent y vint y hun mília siscents sous; les ànnes pensions dels quals, en virtut dels dits dos actes de cort, és provehit se paguen cascadament any tant com duraran los dits censals del dit dret de la quema per los comprador o compradors, col·lector o col·lectors del dit dret de la quema. E vostra magestat, en virtut dels dits actes, no pot levar lo dit dret de la quema durant los dits censals, e fins que aquells sien quitats, hi és obligat vostra magestat quitar los dits censals del servey de la primera cort, segons en los dits actes se conté.

Per ço supliquen vostra magestat que del servey de la present cort quite los dits censals, e si quitar no·ls porà, que, ab acte de la present cort, millorant los precalendats dos actes de cort, e sens lesió nenguna de aquells, proveheixca e mane que los comprador o compradors, col·lector o col·lectors, clavari o rebedor de les pecúnies del dit dret, ans que use del dit dret, preste e presten sacrament y homenatge en poder dels diputats del dit general, que dels primers diners que procehiran o rebran del dit dret, cascadament any pagaran les pensions de aquell any dels dits censals als dits crehedors censalistes, ans que paguen altres consignacions del dit dret, fetes o fahedores, e ans que paguen quantitat alguna del dit dret o preu de aquell a vostra magestat, o a vostre batle general o thesorier. E si no pagaran, segons és dit, les dites pensions, ultra la pena de perjurar en què seran encorreguts, sien executats los dits comprador o compradors, col·lector o col·lectors, clavari o rebedors de les pecúnies del dit dret, per los diputats del dit general en persones e béns de aquells, per a pagar les dites pensions dels dits censals; la qual execució facen sense solemnitat de fet ni de dret, mas sum màriament, com en fets fiscals. E si lo comprador o compradors, col·lector o col·lectors, clavari o rebedor de les pecúnies del dit dret en dita execució seran trobats no pagadors, lo batle general qui per vostra magestat ven lo dit dret, o comana la execució o col·lecta de aquell, e pren les seguretats dels compradors o col·lectors o clavaris de aquell, sia tengut de sos béns propis pagar les pensions dels dits censals. E lo que dels dits compradors,

col·lectors o clavaris del dit dret cobrar no s'hauran pogut, que la execució contra lo dit batle facen los dits deputats.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.32]

[100] Item, que vostra magestat ni la sereníssima senyora reyna ni primogènit ni loctinent general ne governador ne portant-veus de governador ne altre qualsevol official, ordinari o delegat o altre qualsevol per gran poder que hagen no puga ne puguen entrametre's de les coses en los presents actes de cort, com en los que ja té lo dit general contengudes, ne qualsevol coses que seran fetes, provehides e ordenades per los deputats, administradors, comptadors, clavaris ne altres officials ne ministres del dit general, ne de les execucions, causes, plets o altres coses incidents, emergents, o dependents de aquelles, e dels dits presents capítols del dit general.

E en qualsevol manera aquelles tocants per via de simple querella, o de apel·lació o recors justs o injusts ni dient que los processos o actes de les causes, causa recognoscendi, fossen tramesos a vostra magestat ni donant forma certa als dits officials de la deputació de provehir en les dites causes ni per oposicions de tercers ni altre qualsevol causa, via, manera o rahó, cogitada o no cogitada. E si se'n feyen, que no obstant qualsevol empaig o impediment que per vostra magestat o los altres officials dessús dits poguessen donar als dits deputats o altres officials dessús dits del general, aquells proceheixquen en les dites causa o causes, fins a compliment de execució de aquelles inclusive.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.33]

[101] Item, que los dits deputats, concordantment o la major part de aquells, puix n'i haja de cascun braç, generalment hagen plen poder e auctoritat de ordenar e complir tot ço, e als que pertanga o puixa pertànyer o tocar a la dita proferta o fer observar aquella e executar los contravenints e no observants los capítols de aquella. Exceptat, emperò, lo que's pagarà per tatcha, en la qual no tinguen res que veure los deputats. E per complir e pagar la part que tocarà a aquella puixen vendre e originalment carregar censalls, obligant-hi los drets axí ja imposats com novament imposadors per via de generalitat, si alguns se n'imposaran, segons que per actes de cort poden fer e puxen fer totes e sengles coses ab los insidents, annexes e dependents de aquelles. E aquelles tocants en qualsevol manera alguna cosa de aquestes no exceptada, segons que mils e pus aptament puixa ésser dictat e entès, servant en tot e per tot lo que se és acostumat servir en altres censals, que per los deputats se és acostumat de servir.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.34]

[102] Item, senyor, que los censals que en virtut de la present proferta, e per obs de pagar la part del servey fahedor ab aquella, tocant a pagar al dit general, se vendran e

originalment se carregaran per los dits deputats, que·s venen e originalment se carreguen al primer mig any de pensió franch, e no més.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.35]

[103] Item, senyor, que los censals per rahó de la present preferta carregadors per los dits diputats, e los ja carregats de ací atràs sobre lo dit general, e los que d'ací avant per los dits deputats, per luir e quitar los carregats e carregadors carregaran, iuxta forma dels actes de cort del dit general, sien e romanguen axí privilegiats, que per ocasió de algun crim o delictè comès o cometedor, nec alias per los comprador o compradors, o possehidors dels dits censals, en pensions e preus de aquells, no puguen ésser annotats, confiscats, emparats, secrestats, ne en alguna manera emparats, ne en aquells vós, senyor, o vostres successors, ni vostre loctinent general ni governador ni altres qualsevol oficials ni altres qualsevol tenint commisió de vostra magestat no puguen ni puixen stendre ni posar les mans en alguna manera.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.36]

[104] Item, senyor, com en la casa de la diputació, ultra los salaris ordinaris per actes de corts taixats als diputats e altres oficials del dit general, se paguen ab diverses provisions dels diputats cascun any los salaris, despeses ordinàries e necessàries següents:

Primo, per caritat de huna missa, cascun dia que·s celebrarà en la capella de la casa de la diputació, ab bul·la apostòlica, dihuyt liures sis sous.

Item, quatre arroves de oli per a la làntia que contínuament crema en la dita capella.

Item, al scrivà per lo regiment e administració que porta del libre de compte e rahó que té en l'archiu que té en la casa de la diputació als comptadors e col·lectors dels drets del general, axí del que procehex cascun dia dels dits drets, com del que reb e paga lo clavari, e per lo enlestir dels comptes de les clavaries de cascun any, quaranta liures.

Item, al dit scrivà per lo salari de rebre la diffinició del compte del clavari del general, cinch liures deu sous. E per scriure e summar lo dit libre del compte del dit clavari, quinze liures.

Item, al porter de la diputació, ultra les trenta liures que per acte de cort té tatchades, se li paguen cascun any deu liures.

Item, als scrivans de la diputació, per scriure lo libre registre dels albarans de les pensions de censals, per a liurar aquelles, e lo libre registre de dits albarans, per al clavari, per fer los pagaments dels censals quatorze liures.

Item, per a la scrivania, paper, pregamins, tinta, plomes, manufactures de llibres, fil e altres coses de poca summa, segons hi és mester.

Totes les quals despeses són útils e necessàries per al dit general; per ço suppliquen ab acte de la present cort sien tatchades e provehides pagar cascun any segons en los dits ítems se conté.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.37]

[105] Item, per provehir que al sdevenidor en noves entrades de rey, reyna e primogènit, en los quals los deputats per alegria de son rey e senyor se acostumen de vestir e fer festes. E per mort de rey, reyna o primogènit se acostumen vestir de dol, que en cascun dels dits casos en lo vestir, puguen despendre los deputats per cascuna vegada, axí per festa com per dol, de pecúnies del general, fins en summa de quatrecentes liures, e no més. Açò declarat, que per festes de alegria sols sien vestits los deputats, assessor, síndich, scrivà e porters de la diputació; e en lo dol sien vestits los dessús dits e los comptadors, administradors, clavaris del dit general e scrivans de la scrivania qui seran presents a les dites festes e dols. E si seran absents, los subdelegats de aquells, si seran presents en la dita ciutat.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.38]

[106] E per lo semblant, en la festa que·s fa la nit de sent Dyonís en la ciutat de València, en memòria de la gloriosa conquesta, que en semblant nit féu lo alt rey en Jaume, de la dita ciutat de poder de sarrahins, enemichs de la sancta fe cathòlica, no puguen despendre en la dita festa de béns del general més de mil sous.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.39]

[107] Item, que los deputats en les subastacions e vendes que fan de trienni dels drets del general, les caneles o veles de cera, que en les jornades que són a les dites subastacions han acostumat donar als oficials del dit general e algunes persones de condició e honrra, qui venen a les dites subastacions e vendes; e alguns coneguts qui dien en los dits trets que les donen, com han acostumat, en les dites jornades. Però que les dites candelas no pesen més de quatre una liura, e que no·n donen sinó als oficials de la casa, e persones de condició e honra qui seran presents a les dites sitiades, e no als absents. E açò jure en poder dels deputats, lo que tindrà càrrech de la dita cera.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.40]

[108] Item, los deputats o la major part de aquells, puix n'i haja de cascun braç, puguen tatchar e fer pagar salaris als qui per la diputació e affers del dit general treballen e treballaran, iuxta los treballs de aquells, a lur coneguda, e fer obrar la casa de la diputació e vestir de tavadros e barretes los porters de la diputació.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellari. [E.77.41]

[109] Item, com algunes vegades se seguix en la deputació, que per alguns casos inopinats se han de fer algunes despeses, ultra les dessus dites, e ultra les compreses en los actes de cort vells per lo general, que n tal cas o casos los diputats, ab consell e intervenció dels comptadors, administradors e clavaris e advocat del dit general, les puguen deliberar, provehir e fer de pecúnies del dit general.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.42]

[110] Item, senyor, que la present proferta, e totes e sengles cartes e provisions fahents la dita proferta e per tota la dita cort, e per cascú dels dits braços, ecclesiàstich, militar, e de les ciutats e viles reals e singulars de aquelles, sien liurades auctèntiques e sagellades o plumbades, franques de dret de sagell e de tot lo altre dret e despesa.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.43]

[111] Item, que vostra magestat jure en plena cort de tenir, observar e fer observar e tenir los presents capítols, e totes e sengles coses en aquells e cascú de aquells contengudes, ab los incidents, dependents e emergents de aquells, e a aquells annexes.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.77.44]

[112] Primerament, senyor, jatsia per actes de cort sia donada forma a les elections de diputats e comptadors, clavaris e administradors del general del vostre regne de València per a tots los tres staments. Però com, en dies passats, vostra magestat haja seqüestrat les dites elections dels dits officis, a sguart del dit stament militar, per la qual rahó los diputats del dit stament militar són privats de la libertat que per actes de cort atorgats al dit general tenien, e tenen, de fer elections de diputats e altres officis dessus dits per lo dit stament militar.

Supplica per ço lo dit stament militar, plàcia a vostra magestat revocar ab acte de la present cort lo dit seqüestre, restituhint e tornant en libertat los dits diputats del dit stament militar, present e sdevenidors, per a que aquells puxen fer les dites elections de diputats, comptadors, clavari e administrador per lo dit stament militar; e millorants les dites elections fahedores dels dits officis per lo dit stament militar; sia provehit e ordenat, ab acte de la present cort, que les dites elections de diputats, comptadors, clavari e administrador per lo dit stament militar e per als triennis sdevenidors, se facen a sanch e o per via de ensaculació, en e per la forma declarada per los capítols infrasegüents.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.76.8]

[113] E considerat que lo stament militar, ab acte rebut per lo notari, scrivà, del dit stament, a [en blanc] del mes de [en blanc] propassat, ha fet nominació de huyt persones; les quatre nobles e les quatre cavallers e generosos, per a examinar e fer nominació de persones, axí nobles com cavallers e generosos, per a entrar e posar aquells en dites elections per lo dit stament militar. Per ço, sia provehit e ordenat, ab acte de la present cort, que les dites huyt persones eletes se ajusten ensemps, e nomenen totes les persones, axí nobles com cavallers o generosos, axí de la ciutat de València com de les altres ciutats, vila o viles reals del dit regne, per als dits officis; e dels noms de aquells ordenadament faran dues cèdules o listes en paper, la una de nobles e l'altra de cavallers e generosos, e les dites dos cèdules o listes presentaran a vostra magestat.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.76.9]

[114] Item, que vostra magestat, axí dels noms que en cascuna de les dites cèdules li seran presentats, segons és dit en lo precedent capítol, com altres que sa magestat volrà, servada la forma dels presents capítols, elegesca e prenga los que li semblarà e en lo nombre que li semblarà. E feta la nominació per vostra magestat, axí dels scrits en les dites cèdules, com dels altres que vostra magestat volrà, dels qui haurà abilitat per als dits officis, mane fer de cascuna de les dites cèdules dos còpies o translats, e mane cloure e sagellar ab son real sagell secret les dites quatre cèdules comprovades les unes ab les altres, e les dues de aquelles tinga lo protonotari de vostra magestat custodides e guardades, e los altres dos translats, la hu dels nobles, l'altre dels cavallers e generosos, liure a Pere Bataller, notari, scrivà de la diputació del dit regne, manant-li aquelles dites dues cèdules sagellades bé e feelment, porte a la ciutat de València e liure aquelles als diputats del dit general residents en la dita ciutat de València, per a que de aquelles se faça lo següent:

És a saber, que per los diputats militars, en presència dels dits altres diputats, les dites dos cèdules sien descloses e hubertes, e los noms dels militars, axí de nobles com de cavallers e generosos que en les dites dues cèdules se trobaran scrites per lo scrivà de la diputació, en presència dels dits diputats, scriga o faça scriure ordenadament, en hun libre de pergamí, a una part la cèdula dels nobles, e en l'altra part la cèdula dels cavallers e generosos. Lo qual libre sia fet fer bell e ben guarnit, a despeses de la diputació. E de la scripció que dels dits noms per lo dit scrivà serà feta, o feta fer en lo dit libre, ne reba acte públich e-l autentique e cloga de mà sua en lo dit libre, fent menció en la clausura de les rasures e inèpcies del scriure que seran fetes en los dits noms, si n'i haurà.

Plau al senyor rey.

Vicecancellarius. [E.76.10]

[115] E en hun armari dels armaris de l'archiu de la casa de la diputació, sien fetes tres diverses tancadures, forts e bones, ab tres claus diverses. E los dits diputats militars, en presència dels altres dits seus condeputats, assessor, síndich y scrivà del dit general, posen lo dit libre en lo dit armari, e tanquen aquell ab les dites tres claus: la huna de les quals claus tinga lo diputat noble; l'altra tinga lo diputat, cavaller o generós; e l'altra tinga lo scrivà del general. E lo dit libre stiga tostemps en lo dit armari recòndit

e guardat; e del dit libre sia fet hun translat autèntich en hun altre libre; lo qual tinga guardat lo scrivà de la deputació en lo archiu, e puga comunicar aquell.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.76.11]

[116] Item, senyor, com per diversos actes de cort los officis de deputats, comptadors, clavaris e administradors duren tres anys, los quals fenexen en la festa de Nadal; e com la deputació que huy és feneixca en la festa de Nadal, mil CCCC XII, e lavors, per virtut dels dits actes de cort, se han de fer noves elections dels dits officis per a altre trienni, per ço en les dites elections fahedores dels dits officis per lo dit stament militar en cascun trienni dels sdevenidors, se serve e s'haja a servir la pràctica següent, ço és que los síndich y scrivà del dit general, lo dia de la festa de Nadal del dit any M.D.XII, trameten los porters de la deputació vestits de les robes que ls dóna la casa, ab les maces altes a convocar, e aquells convoquen los deputats, comptadors, clavari e administrador del dit general per lo dit braç militar assessor del dit general, e conviden per a que sien presents e facen testimoni, los que volran los deputats militars que en la ciutat de València seran lo dit dia, per a l'endemà de matí a les huyt ores, que serà lo dit dia de sanct Steve, protomàrtir, en lo qual dia la electió de dits officis per lo dit braç militar se acostuma fer, e quant los dits diputats, comptadors, clavari e administrador del dit braç militar, e les dites persones convidades a fer lo dit testimoni que y vendran, seran juncts en la sala de la dita casa de la deputació, hogen tots en la capella de la dita sala la missa del Sanct Sperit e, aquella hoïda, tots juncts ab lo scrivà de la deputació avallen a l'archiu de la scrivania de la deputació, e ab les dites claus los dits deputats, en presència dels altres oficials dessús dits del dit general, e dits testimonis, obren lo dit armari hon lo dit libre de la dita matrícula dels nobles e cavallers per als dits officis starà recòndit e guardat, e traguen lo dit libre del dit armari e, portant aquell en les mans lo diputat noble, se'n tornen a pujar a la dita sala, y allí obren lo dit libre e lo dit scrivà de la deputació, en presència de tots, scriga e translade tots los noms dels nobles que seran scrits en lo dit libre, en albaranets de pregamí eguals e, aquells scrits, comprove ab lo dit libre cascú dels dits albarans, e en presència de tots se posarà en un redolí de cera fahedor ab unes tenalles de fer reglons poca cosa majorettes, les quals se compren de béns del dit general, y stiguen conservades en lo dit archiu; e lo dit redolí axí fet, sia posat per mà del dit diputat noble en hun bací de aygua, e axí sia fet de cascun nom dels ensaculats o scrits en la dita matrícula o libre; e acabats de fer los dits redolins de les dites persones nobles, sien trets del dit bací hu a hu, presents los dits deputats e altres oficials dessús dits, e los dits testimonis e scrivà, per mans del dit diputat noble, mostrant la mà descuberta e lo braç arromangat, per remoure tota sospició, e sien posats per lo dit diputat en hun bací, de forma que totes les persones vejen tot lo compte complit dels ensaculats per los dits nobles ésser en lo dit bací posats. E fet açò, hun fadrí menor de huyt anys pose lo braç nuu e la mà uberta, en presència dels dits deputats, comptadors, clavari e administradors y testimonis e scrivà, per tres vegades en lo dit bací hon dits redolins stan, e menegant cascuna vegada los dits redolins en l'aygua, la tercera vegada traga hun redolí, lo qual axí tret sia ubert per lo dit diputat noble, en presència dels sobredits deputats, comptadors, clavari, administrador, advocat, síndich, testimonis y scrivà; e la persona que-s trobarà escrita en lo dit redolí, sia mostrada

públicament per lo scrivà de la deputació, la qual persona axí treta sia haguda per deputat en lo trienni següent. E après lo dit fadrí torne a posar en la forma dessús dita la mà en lo dit bací, e menege los redolins que allí restaran, en traga hun redolí, e servada la solemnitat dessús dita, lo qui en lo dit redolí serà trobat scrit, sia jutge comptador en lo dit trienni següent.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.76.12]

[117] La matexa forma e solemnitat sien servades en les elections dels diputats, comptador, clavari e administrador dels cavallers e generosos del dit braç militar, exceptat que lo que de dalt és dit que faça en les dites elections dels nobles, lo diputat noble faça e haja de fer lo diputat cavaller en les elections dels dits officis dels dits cavallers e generosos. E fetes les dites elections, los dits diputats acompanyats dels dits altres oficials e testimonis, tornen a baxar lo dit libre en lo dit archiu, e posen aquell dins lo dit armari, e tanquen lo dit armari ab les dites tres claus. E cascú dels qui tendran les claus les s'enporten ab si, e los dits diputats, comptadors, clavaris e administradors del dit general, qui novament seran elets per los altres staments de la sglésia, e de la ciutat de València e de les altres ciutats e viles reals del dit regne presten e hajen a prestar lo jurament acostumat en la casa de la deputació, lo dia de la festa de Cap d'any après següent.

E axí-s seguesca en cascun trienni de electió de dits officis.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.76.13]

[118] E fetes les dites elections, si los dits diputats e altres oficials novament elets no seran presents a les dites elections, però seran en la dita ciutat, que sien avisats de continent per los porters de la casa de la deputació. E si seran absents de la ciutat, però dins lo regne de València, que per letres dels diputats vells, les quals porten los porters de la casa de la deputació, sien avisats, dient-los que per al dia de Cap d'any sien en València, a la casa de la deputació, a prestar lo dit jurament. E si no y seran, presten lo jurament los que y seran; e regesquen los affers de la deputació los qui lo dit jurament hauran prestat, cascú en son offici, fins hajen prestat los qui falliran lo dit jurament, servant tostemps los actes de cort del dit general, e les relacions dels dits porters continue lo dit scrivà del general.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.76.14]

[119] Item, que si alcuna persona de les ensaculades o scrites en la dita matrícula o libre, en lo temps de la electió dels dits officis, serà oficial real o de la casa de la deputació, exceptat subdelegat de diputat o comptador, clavari e administrador del dit general, e los qui seran deutors al dit general, o no hauran donat compte d'alguna administració que hajen tengut del dit general, no puguen concórrer en les elections fahedores dels dits officis. E si per inadvertència era més en redolins, e per cas exia en

deputat o en altres dels dits officis, no puga concórrer, ans ne sia tret hun altre en loch de aquell, qui no tinga lo dit impediment, puix no sia tret o impedit de la matrícula. E si en les dites elections exiran pare e fill, o dos germans, o dos d'un cognom, puix sien d'un linatge e cognom, que no puguen concórrer, ans en loch del qui segonament serà exit, ne sia tret altre de l'estament matex, qui no tinga tal impediment.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.76.15]

[120] Item, los qui seran trets del dit bací per deputats, comptadors, clavari o administrador, no puixen ésser tornats als dits officis, o algú de aquells, fins sien passats dos triennis, entès, emperò, que, pux una vegada són stats ensaculats o scrits en la dita matrícula, no puguen ésser trets puix dins los dits dos triennis no puguen concórrer en les dites elections.

Plau et cetera.

Vicerecancellarius. [E.76.16]

[121] Item, si alguns dels deputats, comptadors, clavari o administradors del dit stament militar morrà, o renunciarà al dit ofici, o per altra qualsevol via lo dit ofici vagarà durant lur trienni, que dins X dies continu e après següents que la dita mort, renunciació o vacació sia manifesta als dits deputats, aquells hagen a elegir altre o altres dels ensaculats en loch dels defunct o defuncts sobredits, e de la condició de aquells, servant tostemps lo orde e forma en los precedents capítols contenguts.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.76.17]

[122] Item, per provehir a la conservació de aquest orde, sia statuhit e ordenat ab acte de la present cort, que de cinch en cinch anys començant a córrer los dits cinch anys del dia de la primera electió fahedora dels dits officis, en virtut de la present capitulació en avant, lo jorn que·s farà la electió de obrer per lo dit stament militar, en lo loch que·s farà, lo scrivà de la deputació qui ara és, o per temps serà, vinga a la dita electió, e aquella feta presente al síndich, qui ara és o per temps serà del dit stament militar, una nòmina o memorial dels qui en lo dit temps seran morts, de la dita ensaculació. E los dits síndich del stament militar e scrivà de la deputació facen altra cèdula del dit dit stament, qui en lo discurs del dit temps hauran contractat matrimoni, e, casats, tindran edat complida de vint y quatre anys, e de altres del dit stament qui ja són casats e no seran en la dita nominació que vostra magestat farà ara, puix lavors sien majors de vint y quatre anys, e les dites dues cèdules presenten e sien tenguts presentar als examinadors qui en la dita jornada seran stats elets per a examinar les persones qui deuran entrar a obrer. E los dits examinadors presten primer jurament a nostre senyor Déu e als Sancts Evangelis de aquell, sobre lo missal ubert al cànon, davant los dits síndich, escrivà, que tot oy, amor, parentesch, prechs e temor a part posats, faran bona e sana examinació, juxta Déu e lurs consciències. E prestat lo dit jurament, examinen los de la dita cèdula dels casats, tenints vint y quatre anys complits, fins en doble nombre

dels morts. E los qui trobaran àbils e sufficients per als dits officis, ab letra closa dreçada a sa magestat, exceptat en la persona de Hierònim Mascó, al qual de voluntat del braç militar lo tenen per abilitat per al temps que-s casarà; los noms dels axí abilitats li sien scripts e tramesos perquè a sa altesa, de aquells los que li parrà, e no altres alguns, sien posats en la ensaculació en loch dels qui de la dita ensaculació seran morts. Però que lo nombre dels qui sa magestat elidirà, no sia major que lo dels qui seran morts, servant tostemps los dits actes de cort, la qual examinació facen e sien tenguts fer los dits examinadors en lo mateix dia e hora que serà feta la dita examinació de obrer, e no puguen porrogar aquella, ne partir-se del loch hon se farà lo dit examen, fins sia fet. E los dits síndich y scrivà sien solícits en lo dit temps de fer lo sobredit; però si per negligència o oblit dels dits síndich e scrivà, les dites cèdules no-s feyen e presentaven, com dit és, que en los altres dies après puguen fer e presentar les dites cèdules, e fer-se la dita examinació.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.76.18]

[123] Item, que en la ensaculació fahedora per als dits officis, e en les addicions que de cinch en cinch anys se faran a la dita ensaculació, hi sien posats hòmens que tinguen vint y quatre anys complits, e que tinguen o hajen tengut muller; e menors de vint y cinch anys e que no tinguen o hajen tengut muller no y sien admesos.

Plau al senyor rey

Vicerecancellarius. [E.76.19]

[124] Item, los diputats, comptadors, clavari e administrador del dit stament militar, qui iuxta forma de acte de cort poden subdelegar per als dits officis, subdeleguen e hajen de subdelegar de les persones ensaculades, o que en virtut dels presents capítols se ensacularan, e no puga subdelegar a altri.

Plau al senyor rey.

Vicerecancellarius. [E.76.20]

[125] Item, que los diputats vells liuren als diputats nous, quant hauran prestat lo jurament, les claus que tindran del dit armari del dit libre.

Plau al senyor rey. [E.76.21]

[126] Jatsia en dies passats, per los abusos que-s feyen en les elections de diputats e comptadors de les ciutats e viles reals del nostre regne de València, exceptada la dita ciutat de València, haguessem secrestada a nostre règia cort la dita electió, e supplicats en la celebració de les presents corts generals en la present vila de Monçó, per los síndichs de les dites viles, hajam restituhit la dita electió a les dites ciutats e viles, axí com ab lo present acte, a cautela restituhim per bons e justs respectes.

Volents, emperò, als abusos passats obviar, per donar orde a les elections fahedores d'ací avant, statuhim y ordenam que, per quant la electió de diputats se deu

fer de les ciutats e viles més principals del dit regne, per ço volem e manam que la electió de deputats sols se faça de les ciutats e viles següents, ço és: Xàtiva, Oriola, Alacant, Morella, Alzira, Castelló, Vila-real, Ontinyent, Alcoy, per la forma següent: ço és, que, en la primera electió fahedora, se haja de elegir primerament lo diputat de la ciutat de Xàtiva, e la segona electió haja de ésser feta de la ciutat de Oriola, la tercera de la ciutat de Alacant, la quarta de la vila de Morella, la quinta de la vila de Alzira, la sisena torna a la ciutat de Xàtiva, per quant aquella és populosa y paga molt més que ninguna de les altres. E après de Xàtiva, seguint lo dit orde, sia la setena electió de la vila de Castelló de la Plana, la huytena sia de la ciutat de Oriola, perquè essent aquella après de la ciutat de Xàtiva populosa, és molta rahó que aquella tinga alguna prerrogativa, com és dit, de la ciutat de Xàtiva. E la novena electió sia de la vila de Vila-real, e la dehana sia de la vila de Ontinyent, e la onzena de la vila de Alcoy. Enaxí que finit lo torn o boixart dels dits onze anys, per lo orde e forma dessus dita, torne a ésser feta electió de deputats, començant altra vegada a la ciutat de Xàtiva, e seguint lo orde dessus recitat. La segona electió sia feta de la ciutat de Oriola. E axí de les altres ciutats e viles, segons l'orde dessus recitat. E axí-s seguesca perpètuament.

Vicerecancellarius. [E.76.22]

[127] E per quant de les altres viles que resten ha de ésser feta electió de comptadors, per ço provehim, statuhim y ordenam ab acte de la present cort, que lo primer trienni vinent sia comptador hun vehí de la dita vila de Burriana. E lo trienni après sia vehí de la vila de Cullera. E l'altre trienni hun vehí de la vila de Liria. E lo trienni après següent sia hun vehí de la vila de Biar. Item, lo trienni après següent sia hun vehí de la vila de Biar. Item, lo trienni après següent sia hun vehí de la vila de Bocayrent. E l'altre trienni après, sia hu de la vila de Alpont. Item, lo trienni après següent sia hun vehí de la vila de Paniscola. E l'altre trienni sia hun vehí de la vila de Penàguila. E l'altre après sia hun vehí de la vila de Xèrica. E l'altre après, un vehí de la vila de Xixona. E l'altre trienni après, hun vehí de la vila de Vilajoyosa. E l'altre après, hun vehí de Castellfabib. E l'altre après sia comptador hun vehí de la vila de Ademuç; en axí que finit lo dit torn o boixart per lo orde dessus dit, torne la dita electió de comptador a la vila de Burriana, e a les altres viles dessus nomenades, en e per la forma dessus recitada.

Vicerecancellarius. [E.76.23]

[128] Item, més, statuhim e ordenam per donar forma a les elections que se han de fer de deputats e comptadors perquè aquells se facen sens passió alguna dels vehins e habitants de les dites ciutats e viles reals; per ço provehim e manam que en lo trienni de electió de diputat, sia hagut per elet en diputat de aquella ciutat o vila a qui pertanyerà, segons és dit, aquell qui-s trobarà jurat en cap de aquella ciutat o vila aquell any que-s farà la dita electió de deputats, ço és lo jurat en cap de ciutadans o de hòmens de vila, si la electió pertanyerà a vila, inseguint en açò lo orde donat a la ciutat de València, la qual és cap del dit regne; lo qual jurat en cap, ara per lavors, en diputat perpètuament elegim. E açò mateix sia servat en la electió o elections fahedores de comptadors, en les viles damunt nomenades en les elections de les comptadories, ço és

que los comptadors sien e hajen de ésser los qui se trobaran jurats en cap l'any que-s farà electió de deputats e comptadors, sols los hòmens de vila, e no cavallers ni generosos ni ecclesiàstichs, los quals deputats e comptadors hajen e sien tenguts de venir a jurar a la ciutat de València per al dia de cap d'any, e residir en la dita ciutat, o si residir no y volran, hajen e sien tenguts de subdelegar iuxta los actes de cort atorgats als deputats del dit regne.

Vicecancellarius. [E.76.24.]

[129] E per quant és molt rahonable cosa, que los qui per nostre servey han treballat en la present cort, sien remunerats en alguna manera, per ço provehim, manam y ordenam, que les primeres elections fahedores de deputats e comptadors de les dites ciutats e viles, sien ipso facto dels síndichs qui de present se troben personalment en les dites corts, ço és de micer Francés Domingo Olzina, de Xàtiva, en Gomes Daroca, per la ciutat de Oriola, en Antoni Mingot per Alacant, en Joan Guerau per Morella, en Pere Puig Gilabert per Algezira, en Pere Feliu per Castelló de la Plana, en Pere Gil per Vila-real, en Alfonso Ballester per Paníscola; en axí que advenint les dites primeres elections de deputats e comptadors, los dits síndichs dessus nomenats sien haguts per nomenats y elets per deputats e comptadors en les dites primeres elections, axí com si fossen jurats en cap, no obstant l'orde dessus donat en les dites elections. E finit lo dit lur trienni, o si aquells o algú de aquells era mort, que la electió se faça en e per la forma ja dessus donada.

Vicecancellarius. [E.76.25]

[130] E per quant axí matex se troben de present, per nostre servey, en la present cort alguns síndichs de algunes viles, los quals síndichs són vehins e habitants de la ciutat de València, y és rahó per alguna remuneració de sos treballs, que aquells sien presents en les subdelegacions que s'acostumen de fer per los deputats o comptadors en la ciutat de València, per los deputats o comptadors de les dites viles. Per ço, volem e manam que los primers comptadors que seran eligits en les primeres comptadories de aquelles viles que són síndich, que aquells dits comptadors hajen de subdelegar e sien tenguts de subdelegar en comptadors los dits síndichs qui per aquelles dites viles residexen de present en la present cort personalment, los quals són los següents, ço és en Nofre Çahera per Cullera e Alpont, en Bernat Dassió per Liria, en Melchior Figuerola per Xèrica, y per Burriana en Joan Çavall.

Finides les quals subdelegacions, o per morts de alguns dels dits síndichs, que reste lo comptador de la dita vila en sa libertat de subdelegar lo que volrà en la ciutat de València.

Vicecancellarius. [E.76.26]

[131] OFFERTA

S.R. Mag.

La urgentíssima necessitat de conservar lo exèrcit e gent d'armes, en la conquesta de Àfrica que té contra los infels e moros enemichs de la fe e religió

chrestiana; e perquè en aquella se loe e adore nostre senyor Déu Jesuchrist redemptor nostre, ha forçat vostra gran excel·lència de convocar e demanar corts generals en aquesta vostra vila de Monçó als regnes de Aragó e de València, e principat de Catalunya, e als regnícoles de aquells, per haver subvenció e auxili per obs del dit exèrcit e armades e conservar e guardar les ciutats e terres que, per divina gràcia són stades conquestades e preses a força d'armes, per no disistir a tant sacta e gloriosa empresa, segons en la proposició per vostra magestat feta en lo principi de les presents corts, a quatre de maig propassat, les dites coses e altres són pus diffusament scrites e contengudes, sobre les quals, haüts diversos col·loquis, parlaments e deliberacions entre los braços ecclesiàstich, militar e real e o de les ciutats e viles reals del dit vostre regne de València.

E après de moltes supplicacions fetes sobre lo dreç, reparacions de la justícia del dit vostre regne e sobre alguns greuges, axí universals com particulars del dit vostre regne, vista e entesa la necessitat que vostra altesa té de present de anar en lo realme de Castella, per coses concernents granment lo stat e conservació de vostra real corona, e no pot ací detenir-se més avant, per fer e complir moltes coses que resten a fer; considerant quant són grans les despeses que vostra real magestat fa de continu en actes tant gloriosos, per extirpar la secta mahomètica, en manera que lo nom de Jesús, redemptor nostre, per tot lo món sia reverit e exalçat, fins en conquistar la casa sancta de Hierusalem e altres lochs sancts, en los quals nostre senyor Jesuchrist pres mort e passió.

Los tres braços, ço és ecclesiàstich, militar, e real del dit vostre regne de València, jatsia no sien tenguts a fer lo servir, do e subvenció davall scrites, e sots expressa salvetat que per la present oferta no puga ésser fet o causat prejuhi algú a furs, privilegis e libertats del dit vostre regne ne puxa ésser tret en sdevenidor, a ús e conseqüència, e ab expressa protestació, si vós, senyor, atorgàreu los capítols e ordinacions dejús scrites. En aquesta manera e no en altra offiren de bon grat a vós, senyor, cent mília liures moneda reals de València, en aquesta forma pagadores e exhigidores, ço és que sobre lo general del dit vostre regne de València, sien carregats tants sous censals, rendals e annuals, per los deputats del dit vostre regne a diverses persones, mitjançant cartes de gràcia, de poder luir e quitar aquelles a rahó de quinze mília sous lo mil·ler, quants se'n poran carregar sobre lo dit general, ab lo redreç expecificat e declarat en los capítols davall inserts, puix los preus de aquells no excedesquen summa de cinquanta mília liures, la qual quantitat que·s deurà carregar, fins a les dites cinquanta mília liures sia arbitrada e declarada per los tatchadors de tots los tres braços, haguda primer informació dels deputats del general de l'ésser del general.

De les quals se hajen de pagar deu mília liures, que s'han a distribuhir e pagar en salaris e despeses dels oficials, axí de vostra altesa com dels altres braços qui han treballat en la present cort. E la restant quantitat a compliment de les dites cent mília liures, sia exhigida per tatcha universal de les cases de tot lo dit regne, axí del braç ecclesiàstich e militar, com de les ciutats e viles reals, e de tot los vassalls de aquells e de tots los habitants del dit vostre regne de València, en la forma e manera que fon feta e ordenada la tatcha de la cort de Oriola en lo any mil CCCC. XC. En manera que no y puga haver differència en la dita tatcha.

La qual quantitat que farà a tatchar sia exhigida e pagada dins tres anys, comptadors de la festa de Nadal primer vinent en avant; enaxí que algú dels dits oficials, encara que tinga molts officis, no puixa haver sinó tan solament hun salari, de la qual quantitat de deu mília liures que-s deuen repartir entre los oficials de cascun braç, sia donada tanta quantitat, deduhida la part que tocarà als oficials reals. E axí matex dels carregaments de censals ne sia fet entre los oficials y los treballants en la present cort, la distribució y part que per sa magestat serà declarat en la present cort.

La qual sobredita offera fan e entenen fer los sobredits tres braços, ab protestació e salvetat expressa, e no en altra manera, ço és que si fet lo arrendament del dit dret de la generalitat, lo qual se ha e deu fer en lo present any e fins a la festa de Nadal propvinent, se mostrarà sobre los dits drets de la generalitat ésser estada carregada més o major quantitat de la que rahonablement la dita generalitat porà comportar; que en tal cars los tatchadors elets per tots los dits tres braços, ensemps ab los oficials reals que per vostra magestat seran nomenats, tinguen potestat e facultat de augmentar la dita tatcha en tanta quantitat quanta serà necessària per a quitar aquella part de censals que demasiadament serà estada carregada sobre la dita generalitat.

Item, senyor, suppliquen e volen que les dites cent mília liures sien pagades a vostra altesa per obs de la dita conquesta, e que aquelles no-s puxen convertir en pagar e satisfèr greuges alguns, exceptat la part o porció de la tatcha tocant al braç militar, de la qual vostra magestat no puixa pagar greuges e fer-ne a sa voluntat; per a la paga dels quals greuges, axí dels que per sentència dels examinadors com per sentència arbitral, hajen e sien pagats de la quantitat de la primera anyada de dita tatcha, y que los dits clavaris de la dita anyada sien tenguts pagar los dits greuges, iuxta forma de dites sentències, ço és de continent la quantitat que procehirà dels carregaments de censals fahedors sobre lo dit general, deduhides les dites deu mília liures consignades per pagar los salaris, y enaprés lo que mancarà a compliment de les dites cent mília liures del que procehirà de la tatcha fahedora.

Vicerecellarius.

Item, senyor, suppliquen que la tatcha sia feta per los oficials reals, e per los tatchadors de tota la dita cort, ço és per les persones eletes per lo braç ecclesiàstich e per les persones eletes per lo braç de les ciutats e viles reals, les quals són les següents, ço és per vostra magestat, lo vicecanceller, lo tresorer general, micer Alpont, lo mestre racional de València, micer Bosch, lo scrivà de ració, Joan Scrivà conseller; los quals e cascú d'ells tinguen poder de subrogar en loch seu.

Per lo braç ecclesiàstich lo reverent mestre de Muntesa, micer Francesch Soler, mossèn Miquel Gòmiz, micer Leonardo Lòpiz, don Francisco Fenollet, e frare Luís Pelegrí, del dit orde e religió de Muntesa. Per lo braç militar lo il·lustre infant don Enrich, mossèn Joan Olzina, lo marquès de Dènia, mossèn Ausiàs Martí, don Alonso de Cardona, en Miquel Joan Penaroja, don Joan de Ribelles, en Diego Ferrandis de Mesa, don Joan de Castellví, mossèn Loís Hierònim Gòmiz, don Hieroni Lopis, en Hierònim Mascó, don Pedro Boýll, en Melchior Pelicer, don Loís Pallars, mossèn Melchior del Mont, don Tristany de Perellós, en Francés Miquel Scrivà, don Pedro Corella, mossèn Andreu de Sentacreu.

E per lo braç real, ço és per la ciutat de València, en Loís Amalrich, en Guillem March, en Joan Figuerola, micer Baltasar de Gallach, en Miquel Roig, en Bernat

D'Assió, en Gaspar Eximeno, micer Eximeno Ros, en Hierónim Bayona, en Pere Belluga.

E per les altres ciutats e viles reals, micer Francés Domingo Olzina, en Antoni Mingot, en Melchior Figuerola, en Pere Puig Gilabert, en Joan Gueraru, en Pere Feliu, en Pere Gil, en Joan Çavall, en Joan Monfort e en Alonso Balester. Vicecancellarius.

Los quals tatchadors hajen poder de tatchar les coses de cascun braç e aquelles tatchar per mans o per sa millor manera que·ls parrà, de forma que entre los tatchats sia servada tota egualtat, enaxí que lo que per aquells serà fet, sia axí executat o deduhit a effecte e deguda execució, tota excepció o rahó en contrari a part posada. Vicecancellarius.

Item, los dits tres braços fan clavaris e rebedors, qui tinguen, reben e conserven les pecúnies de la tatcha, e distribuexquen aquelles, als quals vostra magestat e tota la cort dóna tot son poder, loch e veus, ço és per la sglésia los damunt nomenats, mestre de Muntesa, micer Francesch Soler, mossèn Miquel Gòmiz, micer Leonardo Lópiz, don Francisco Fenollet e frare Loís Pelegrí. E rebedors los dits reverent mestre de Muntesa per los exempts, e mossèn Miquel Gòmiz per los ecclesiàstichs.

Per los militars don Franci de Monpalau, mossèn Noffre Guerau Bou, don Pedro de Cardona, mossèn Loís Julian; los quals clavaris del dit braç militar hajen a seguir la forma de l'acte sobre açò fet per lo dit braç, a XII del present mes de juliol any mil cinchcents y deu.

E per lo braç real, ço és per la dita ciutat de València, en Joan Figuerola, micer Baltasar de Gallach, en Bernat D'Assió, Miquel Roig, e rebedor lo dit en Joan Figuerola.

E per les altres ciutats e viles reals, micer Francesch Domingo Olzina, en Noffre Çahera, en Joan Guerau, e en Antoni Gómez de Roca, e rebedor lo dit en Noffre Çahera. Vicecancellarius.

Item, que los dits tatchadors e clavaris, cascú per a fer e executar son offici, hajen poder sufficient de vós, senyor, per acte de la present cort, de provehir que sien fetes execucions contra los recusants, e no volents pagar e a lur offici obtemperar; enaxí que lo que per aquells serà provehit e manat, sia axí executat per qualsevol porter o porters, o commissaris. E si mester serà haver e obtenir auxili del portantveus de governador del present regne de València, e loctinent general de aquell, o de altres qualsevol oficials del dit regne, als quals no puxa ésser contradit, sots grans penes. Vicecancellarius.

Item, que los dits clavaris sien tenguts donar, e retre compte del que rebran e pagaran als oydors de comptes, elets per los tres braços, los quals tinguen poder de exhigir los dits comptes e de absolre e diffinir aquells, los quals són los següents, ço és per vostra magestat los dessús dits nomenats en tatchadors, ab la matexa potestat de surrogar e restituhir en loch seu per lo braç ecclesiàstich los damunt dits reverent mestre de Muntesa, micer Francesch Soler, mossèn Miquel Gòmiz, micer Leonardo Lopis, don Francisco Fenollet e frare Luis Pelegrí.

Per lo braç militar don Ramon Carroç, mossèn Jannot Sanç, don Joffre de Tous, en Baltasar Mercader, e per lo braç real, ço és per la dita ciutat de València, en Francesch Cabrera, en Gaspar Vilaspinosa, en Pere Gil, micer Francés d'Artès, en Miquel Roig, en Thomàs D'Assió. E per les altres ciutats e viles reals en Antoni Gòmiz Daroca, en Pere Feliu, en Pere Puig Gilabert, en Joan Çavall, en Baltasar Alvespí, e en Pere Cerdà. Vicecancellarius.

La magestat real, acceptant la present oferta e coses en aquella contengudes, regràcia molt aquella a sa dita cort. E vol e declara de voluntat de la dita cort e dels altres braços de aquella, que per fer los actes que de present se fan e són estats fets no-s puxa dir la present cort ésser finida ni finada com aquella vulla lo senyor rey reste, e stiga en sa força e valor, en respecte del regne de València, e que sia continuada fins que los carregaments de censals sien fets sobre lo dit general, e fins que la tatcha que s'ha de fer per tot lo regne sia ab effecte feta, executada, exhigida e pagada.

E assigna per a continuar la dita cort, dins lo capítol de la seu de València, lo vintèn dia del propinent mes de agost, e de allí avant consecutivament per sos dies, fins les coses de la present oferta sien ab tot effecte complides. Vicecancellarius.

E per lo semblant sa magestat real, considerat que la dita ciutat de València ha demanat ésser-li pagats cent quaranta cinch mília sous, los quals lo sereníssimo senyor rey don Joan confessà deure a la dita ciutat, proveheix e mana que aquells deu mília sous, los quals del dit deute foren consignats a la dita ciutat, del donatiu de la cort de Oriola, per aquella persona o persones qui·ls hajen haguts e rebuts indèbitament, per manament de sa magestat o en altra manera com de justícia la dita ciutat degués rebre aquells, e puix no·ls ha rebuts, li deuen ésser pagats e restituhits per aquell qui·s mostrarà haver·los rebuts, salvant a la dita ciutat tot son temps e dret, per poder demanar lo compliment dels dits cent quaranta cinch mília sous, en temps de celebració de cort, o en altre temps, a voluntat de la dita ciutat. Vicecancellarius.

E axí matex, la prefata real magestat, ab acte de la present cort, ensemps ab los tres braços de la cort general, loen, approven, ratifiquen e confermen ab lo present acte de cort, tots los contractes fets e fermats fins ací entre la prefata real magestat e la dita ciutat de València, e totes e sengles coses en los dits contractes contengudes e especificades, pactades e concordades, e per sa real magestat promeses a la dita ciutat, axí per rahó dels préstechs fets per la dita ciutat al senyor rey e carregaments de censals fets per la dita ciutat o síndich de aquella per obs e per fets de la dita real magestat, com en altra qualsevol manera. E loen e aproven les obligacions e caucions fetes per lo dit senyor rey, axí specials com generals, consignacions e cessions fetes per lo dit senyor rey e la sereníssima senyora princesa de Aragó e reyna de Castella, de les propietats e pensions de aquells cent mília sous censals que són stats carregats, axí per la dita ciutat de València com per lo general del dit regne a la dita real magestat, del donatiu e oferta per los dits tres braços en la dita cort de Oriola, celebrada a XXXI de juliol de l'any mil CCCC.LXXXVIII.

E per execució de la dita cort e oferta de setanta cinch mília lliures exhigides per tatcha per obs de fer los dits carregaments de censals. E no-res-menys loen e aproven qualsevol altres obligacions fetes de les rendes de la batlia general e de les batlies locals del dit regne, drets de peatge, morabatí, albufera e altres qualsevol joyes, relíquies, or, argent, e altres qualsevol drets e béns, axí fetes e fermades per la prefata real magestat, com per los altres predecessors reys de sa excel·lència.

E ab lo present matex acte de cort, los dits tres braços del dit regne donen e atribuexen facultat, llibertat e poder a la dita real magestat, de poder vendre e alienar, axí per via de carregaments e quitaments, com per qualsevol altra via que a sa magestat mils parrà, axí en propietats com en pensions, tots los cent mília sous censals, carregats per dita ciutat e general de dit regne de València a sa excel·lència, e de rebre los preus, propietats e pensions dels dits censals per obs de quitar e convertir aquells en luició e

quitaments dels censals, los quals per la dita ciutat són estats venuts e originalment carregats a diverses persones per obs de prestar al dit senyor rey e de subvenir a les necessitats de sa real cort.

E que no-s puiquen convertir en pagament de altres coses, no obstant que ab acte de cort fet en la dita ciutat de Oriola, los dits censals fossen inalienables, ço és que no-s poguessen vendre ni alienar per sa magestat ni per los successors, com ab lo present acte dispensant en lo dit acte de cort. Volen e plau als dits tres braços que los dits cent mília sous censals se puiquen vendre e alienar, com dit és, per obs de luir e quitar los censals carregats per la dita ciutat per son servey, a moltes e diverses persones e no en altres coses ne per altres causes o rahons. E fins tant sien venuts los dits cent mília sous censals, la dita ciutat reeba les pensions. E vol sa magestat, ab consentiment dels dits tres braços, los dits censals no puiquen ésser venuts sinó a vehins e habitants de la dita ciutat o regnícoles del dit regne.

Vicecancellarius.

Ab lo present absolem e remetem a qualsevol braços, universitats, e qualsevol singulars del dit regne de València, totes penes civils e e qualsevol crims que sien stats comesos tro al jorn de huy. De la present, emperò, remissió general, exceptam tan solament crim de heretgia e de lesa magestat e de sodomita e de falsadors de moneda e de bares e de traïdors e de mort acordada e de nafres e coltellades donades per diners e de falsos notaris e de aquells que fan fer e usen scientalment de les cartes, testaments e falses scriptures, cossaris, e ladres, e trencadors de camins y de qualsevol pau e treua. Vicecancellarius.

La magestat del senyor rey, considerat que la convenció de les presents corts és estada general dels regnes de Aragó, de València e principat de Cathalunya, e en lo dia de huy acceptant sa magestat la oferta a aquell feta per los tres braços del regne de València, dóna poder a les persones en la dita oferta nomenades, les quals se hajen a transferir a la ciutat de València, per executar e dar compliment al servey que a sa magestat és fet ab la dita proferta.

Per tant, per conservar la convocació e congregació de la present cort general, vol e mana sa magestat, que cascú dels tres braços del dit regne de València, haja a deixar e leix una persona, enaxí que sien tres persones o síndichs per los dits tres braços, per assistir als actes de cort que-s faran per lo dit regne de Aragó e principat de Cathalunya, a la dita cort congregats tan solament, la assistència de les quals sobredites tres persones o síndichs dels sobredits tres braços del regne de València, produesca e obre tots aquells effectes que produhiria e obraria la assistència e presència de tots los dits tres braços del dit regne, quant a l'effecte de la continuació de les dites corts generals e sguart dels dits regnes de Aragó e principat de Cathalunya. Ab aquesta, emperò, modificació, e no en altra manera, que les dites tres persones leixades per los dits tres braços no puxen fer acte algú de cort ne altre qualsevol, ensemps ab lo dit regne de Aragó o principat de Cathalunya, o sens aquells, excepto en la abilitació de la sereníssima reyna nostra senyora, en la qual puiquen consentir, junctament y ab conformitat dels altres regnes.

E si lo contrari feyen, que tot lo que faran sia nul·le, mas que tant solament puiquen assistir e fer presència en les dites corts generals e dissentir e contradir en qualsevol actes que en les dites corts generals se fessen o-s volguessen fer en lesió e

prejuhí del dit regne de València o de qualsevol dels dits tres braços de aquell. E ab salvetat encara expressa, que per lo present acte no sia fet ni causat prejuhí algú al dit regne de València ni algú dels braços de aquell, ni sia tret a ús ni conseqüència en sdevenidor.

Vicecancellarius.